МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота
бакалавра

ОРГАНІЗАЦІЯ КОМУНІКАЦІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДОЮ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Виконав: студент 4-го курсу, групи 6.2812-пуа
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування»
У. Абдуллахі

Керівник: завідувач кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи, д.філос.н., професор Бутченко Т.І.

Рецензент: доцент кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи, к.н.держ.упр., доцент Заїка О.В.

Запоріжжя – 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціології та управління
Кафедра філософії, публічного управління та соціальної роботи
Рівень вищої освіти бакалавр
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи
_____Т.І.Бутченко
«____»_____2026 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Абдуллахі Усману
(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи «Організація комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану»
керівник роботи Бутченко Тарас Іванович, д.філос.наук., професор
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ від «12» грудня 2025 року №1795-С

2. Строк подання студентом роботи 09 червня 2026 року

3. Вихідні дані до роботи: 1. Жорницька А. Реалізація державної політики розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні в умовах воєнного стану. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. 2025. Вип. 1. С. 45–56; 2. Курилас В. Децентралізація та місцеве самоврядування в умовах воєнного стану: виклики та можливості. Аспекти публічного управління. 2024. Т. 12, № 2. С. 23–31; 3. Шиян А.А., Азарова А.О., Никифорова Л.О., Ткачук Л.М. Моделювання комунікації між громадою та владою в процесі виконання соціальних проектів в контексті е-демократії та публічного адміністрування. Економічні горизонти. 2019. № 1(8). С. 89–98.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Проаналізувати стан наукової розробки проблеми дослідження організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану. 2. Уточнити зміст понять «комунікація», «органи місцевого самоврядування», «громада», «воєнний стан». 3. Обгрунтувати принципи та методи дослідження організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану. 4. Проаналізувати систему комунікації органів місцевого самоврядування. 5. Виявити особливості кризової комунікації в умовах дії воєнного стану. 6. Проаналізувати зміни організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану в Україні та країнах світу. 7. Виділити напрями вдосконалення організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану. 8. Позробити рекомендації щодо вдосконалення організації комунікації органів місцевого

самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Бутченко Т.І, професор кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	02.02.2026	02.02.2026
Розділ 2	Бутченко Т.І, професор кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	11.03.2026	11.03.2026
Розділ 3	Бутченко Т.І, професор кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	03.04.2026	03.04.2026

7. Дата видачі завдання 20 січня 2026 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Листопад – грудень 2025	*виконано*
2.	Бібліографічний пошук	Січень – лютий 2026	*виконано*
3.	Розробка основних положень роботи	Січень – лютий 2026	*виконано*
4.	І розділ	Лютий – березень 2026	*виконано*
5.	ІІ розділ	Березень – квітень 2026	*виконано*
6.	ІІІ розділ	Квітень – травень 2026	*виконано*
7.	Систематизація висновків	Травень 2026	*виконано*
8.	Нормоконтроль	Травень – червень 2026	*виконано*

Студент _____ У. Абдуллахі

Керівник роботи _____ Т. І. Бутченко

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О. В. Заїка

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 72 сторінок, 59 позицій у списку літератури.

КОМУНІКАЦІЯ, ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ГРОМАДА, ВОЄННИЙ СТАН

Мета дослідження: визначення особливостей та встановлення шляхів вдосконалення організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану.

Об'єкт дослідження: комунікація між органами місцевого самоврядування та місцевою громадою.

Предмет дослідження: організація комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану.

Методи дослідження: історичний, системний та комплексний підходи.

Гіпотеза: в умовах воєнного стану відбувається суттєва трансформація структури комунікаційних каналів місцевого самоврядування: домінуючу роль починають відігравати цифрові та мобільні засоби зв'язку (офіційні Telegram-канали, Viber-спільноти, мобільні застосунки), тоді як традиційні форми публічної взаємодії втрачають своє значення через безпекові обмеження та міграційні процеси.

Висновки: 1. Комунікація є як багатофункціональнии двостороннім процесом, що забезпечує як пряме інформування громади з боку влади, так і зворотний зв'язок. В умовах воєнного стану актуалізується перехід від вертикальної моделі «панування – підпорядкування» до горизонтальної моделі «партнерство – співпраця».

2. На основі дослідження сформульовано ключові рекомендації: інституціоналізація комунікаційних функцій; оновлення статутів територіальних громад; розвиток цифрових каналів з урахуванням обмежень воєнного стану; диференціація комунікаційних стратегій залежно від безпекової ситуації; використання механізмів публічних консультацій та діалогових форматів; підвищення спроможності органів місцевого самоврядування через навчання та методичну підтримку; інтеграція комунікації в процеси відновлення та планування розвитку громад.

SUMMARY

The qualification work consists of 72 pages, 59 positions in the list of literature.

COMMUNICATION, LOCAL GOVERNMENT BODIES, COMMUNITY, MARTIAL STATE

Research objective: to determine the features and establish ways to improve the organization of communication between local government bodies and the community under martial law.

Research object: communication between local government bodies and the local community.

Research subject: the organization of communication between local government bodies and the community under martial law.

Research methods: historical, systemic and comprehensive approaches.

Hypothesis: under martial law, a significant transformation of the structure of local government communication channels occurs: digital and mobile means of communication (official Telegram channels, Viber communities, mobile applications) begin to play a dominant role, while traditional forms of public interaction lose their significance due to security restrictions and migration processes.

Conclusions: 1. Communication is both a multifunctional and two-way process that provides both direct information to the community from the authorities and feedback. Under martial law, the transition from the vertical model of "domination - subordination" to the horizontal model of "partnership - cooperation" is actualized.

2. Based on the study, key recommendations were formulated: institutionalization of communication functions; updating the statutes of territorial communities; development of digital channels taking into account the limitations of martial law; differentiation of communication strategies depending on the security situation; using public consultation mechanisms and dialogue formats; increasing the capacity of local governments through training and methodological support; integrating communication into the processes of recovery and community development planning.

ЗМІСТ

ВСТУП……..6
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ КОМУНІКАЦІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДОЮ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ……...…..9
1.1. Стан наукової розробки проблеми дослідження організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану.....…...9
1.2. Зміст понять «комунікація», «органи місцевого самоврядування», «громада», «воєнний стан»……...13
1.3. Принципи та методи дослідження організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану……...…..19
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ КОМУНІКАЦІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДОЮ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ……...…25
2.1. Система комунікації органів місцевого самоврядування……25
2.2. Особливості кризової комунікації в умовах дії воєнного стану…….....30
2.3. Зміни організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану в Україні та країнах світу…….....36
РОЗДІЛ 3. ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ ОРГАНІЗАЦІЇ КОМУНІКАЦІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДОЮ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ…….....…43
3.1. Напрями вдосконалення організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану……..43
3.2. Рекомендації щодо вдосконалення організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану…….49
ВИСНОВКИ……...59
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ……...63

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність обраної теми зумовлена безпрецедентними викликами, які постали перед системою публічного управління в Україні з початку 2022 року. Воєнний стан радикально трансформував інформаційне середовище, загострivши потребу в оперативному та достовірному інформуванні населення про безпекові рішення, евакуацію, роботу критичної інфраструктури та гуманітарну допомогу.

Оскільки традиційні форми комунікації (публічні слухання, збори громадян) стали обмеженими через воєнні дії, це вимагає створення нових, гнучких каналів зворотного зв'язку. Саме місцеве самоврядування в Україні стало ключовим рівнем, на якому вирішуються нагальні проблеми внутрішньо переміщених осіб, територіальної оборони та психологічної підтримки, що неможливо без ефективної комунікації. Досвід України демонструє, що громади з налагодженим діалогом до повномасштабного вторгнення змогли швидше адаптуватися до воєнних реалій, натомість там, де комунікація була формальною, виникли проблеми з мобілізацією ресурсів та суспільною довірою. Так, за результатами соціологічних досліджень, можна стверджувати, що комунікація органів місцевого самоврядування з громадою має великий вплив на перебіг процесів в ній. Згідно дослідження Центру Разумкова «Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до виборів під час війни, віра в перемогу (лютий-березень 2025 р.)» голові міста/села/селища довіряє 51% опитаних; довіру до ради свого населеного пункту висловлюють 49,5%. Порівняльний аналіз свідчить про те, що рівень довіри до органів місцевого самоврядування перевищує довіру до більшості центральних інституцій [32].

Проблемна ситуація полягає суперечності між об'єктивною потребою в оперативному та достовірному інформуванні населення обмеженими інституційними спроможностями багатьох територіальних громад. За даними Міністерства цифрової трансформації, середній показник Індексу цифрової трансформації територіальних громад в Україні становить лише 16 балів зі 100 можливих у 2025 році [29], причому найслабшими напрямами залишаються

цифрова інфраструктура та цифрова економіка. Проблемою також є відсутність системного зворотного зв'язку між владою та громадою: попри наявність окремих цифрових інструментів (платформа «Дія.Цифрова громада»), більшість каналів комунікації функціонують переважно в односторонньому режимі інформування, без належних механізмів верифікації потреб населення та оцінки ефективності комунікаційних заходів. Це призводить до накопичення соціальної напруги, поширення чуток та зниження рівня суспільної підтримки місцевих рішень у критично важливих питаннях життєдіяльності громад.

Об'єкт дослідження: комунікація між органами місцевого самоврядування та місцевою громадою.

Предмет дослідження: організація комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану.

Мета дослідження: визначення особливостей та встановлення шляхів вдосконалення організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану.

Для досягнення поставленої мети визначено такі *наукові завдання*:

– проаналізувати стан наукової розробки проблеми дослідження організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану;

– уточнити зміст понять «комунікація», «органи місцевого самоврядування», «громада», «воєнний стан»;

– обгрунтувати принципи та методи дослідження організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану;

– проаналізувати систему комунікації органів місцевого самоврядування;

– виявити особливості кризової комунікації в умовах дії воєнного стану;

– проаналізувати зміни організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану в Україні та країнах світу;

– виділити напрями вдосконалення організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану;

– розробити рекомендації щодо вдосконалення організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану.

Гіпотеза дослідження: в умовах воєнного стану відбувається суттєва трансформація структури комунікаційних каналів місцевого самоврядування: домінуючу роль починають відігравати цифрові та мобільні засоби зв'язку (офіційні Telegram-канали, Viber-спільноти, мобільні застосунки), тоді як традиційні форми публічної взаємодії втрачають своє значення через безпекові обмеження та міграційні процеси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у здійсненні комплексного аналізу трансформації комунікаційної системи органів місцевого самоврядування України в умовах воєнного стану та розробці рекомендації щодо їх вдосконалення.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків, переліку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1.
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ КОМУНІКАЦІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДОЮ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

1.1. Стан наукової розробки проблеми дослідження організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану

Дослідження стану наукової розробки проблеми показує, які її аспекти вже вивчені, а які потребують подальшого дослідження, що зумовлює актуальність роботи в цілому. Проблема організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах воєнного стану є відносно новим напрямом наукових досліджень, який актуалізувався після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну в лютому 2022 року. Незважаючи на недовгу історію цього дослідницького напряму, на сьогодні сформовано певний масив наукових праць, які дотично або безпосередньо висвітлюють різні аспекти зазначеної проблематики. Аналіз наявних джерел дозволяє виокремити декілька тематичних напрямів, у межах яких розробляються питання комунікації органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану.

А. Жорницька досліджує особливості реалізації державної політики розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні, обґрунтовуючи, що запровадження воєнного стану істотно трансформує умови взаємодії між органами публічної влади та інститутами громадянського суспільства. Авторка підкреслює, що ефективне впровадження державної політики в цих умовах потребує розроблення чітких регіональних механізмів взаємодії, здатних поєднувати безпекові вимоги з принципами відкритості, підзвітності та забезпечення доступних каналів комунікації.

Вагомим науковим внеском дослідження є запропонована диференціація комунікаційних практик залежно від безпекової ситуації в регіоні. Авторка наголошує, що комунікаційна взаємодія в умовах війни не може будуватися за уніфікованою моделлю, оскільки її зміст, інтенсивність і форми визначаються

конкретними обставинами. Зокрема, у прифронтових та високоризикових регіонах домінують управлінські рішення оперативного характеру, а комунікація зосереджується переважно на питаннях координації гуманітарної допомоги, волонтерської діяльності та кризового реагування, тоді як механізми публічних консультацій і стратегічного планування суттєво обмежуються або тимчасово відкладаються.

У деокупованих та постраждалих громадах комунікаційні пріоритети зміщуються в бік інформування населення про заходи відновлення, програми соціальної підтримки, реінтеграцію ветеранів та внутрішньо переміщених осіб. У такому контексті комунікація набуває особливого значення як інструмент забезпечення прозорого розподілу ресурсів, координації між владними структурами та громадським сектором, а також відновлення суспільної довіри. Натомість у відносно безпечних регіонах зберігаються ширші можливості для реалізації повноцінних консультаційних механізмів, розвитку партнерських ініціатив і активного залучення громадськості до формування регіональної політики, що створює умови для більш системної, довгострокової та планової комунікаційної взаємодії [11, с. 45-48].

В. Курилас досліджує вплив результатів реформи децентралізації на функціонування органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану, наголошуючи на тому, що саме спроможність територіальних громад стала одним із визначальних чинників збереження державності, виконання гуманітарних функцій, підтримки Збройних Сил України та сил територіальної оборони. Автор підкреслює, що модернізація системи публічного управління сприяла впровадженню нових форм і механізмів комунікації з населенням, посиленню прозорості діяльності органів влади та розширенню можливостей громадянської участі у процесах ухвалення рішень.

Окрему увагу дослідник приділяє наслідкам децентралізаційної реформи, внаслідок якої територіальні громади трансформувалися з пасивних об’єктів управлінського впливу в повноцінних суб’єктів публічного адміністрування. Така інституційна трансформація суттєво позначилася на комунікаційних процесах, оскільки органи місцевого самоврядування отримали вищий рівень автономії, нові

управлінські інструменти та підвищений рівень відповідальності, що, своєю чергою, змінило характер їхньої взаємодії з громадянами.

Водночас, як зазначає автор, повномасштабне вторгнення та запровадження воєнного стану істотно трансформували комунікаційне середовище, однак не призвели до припинення комунікаційних процесів. Прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної влади та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану» зумовило розширення повноважень сільських, селищних і міських голів, а також створення військових адміністрацій населених пунктів. Унаслідок цього сформувалися нові моделі комунікаційної взаємодії, в межах яких органи місцевого самоврядування здійснюють комунікацію не лише з територіальними громадами, а й із військовими адміністраціями, що потребує додаткової координації, узгодження дій та розвитку нових каналів інформаційного обміну [22, с. 25-30].

Окрема наукова праця безпосередньо присвячена медіатехнологіям та кризовим комунікаціям місцевої влади. К. Баранова в аналізі кризових комунікаційних інструментів Київської міської державної адміністрації, розглядає еволюцію медіатехнологій, які використовувалися до спалаху пандемії COVID-19, під час пандемії та після початку повномасштабного російського вторгнення. Висвітлено, що особливості й перебіг кризової ситуації формують специфічний інструментарій комунікативної взаємодії між мешканцями та владою. Адаптація комунікаційних стратегій у відповідь на пандемію COVID-19 та повномасштабну російську військову агресію продемонструвала гнучкість і спроможність місцевої влади швидко реагувати на змінні обставини.

Серед ключових тенденцій виокремлюються:

1) збільшення ролі платформ для ведення прямих трансляцій та обміну миттєвими повідомленнями (насамперед «Телеграм»);

2) розвиток мобільного застосунку «Київ Цифровий» із можливістю отримання критичних сповіщень;

3) зниження інтенсивності електронного розсилання місцевим журналістам через значно вищу швидкість поширення інформації через «Телеграм»;

4) зміна змісту повідомлень: від інформування про дії влади до рекомендацій та статистики (пандемія) та до миттєвого інформування про загрози в реальному часі (воєнний стан) [2, с. 115-120].

Важливий аспект наукової розробки проблеми становлять дослідження інституційних змін у системі місцевого самоврядування, спричинених введенням воєнного стану. Аналітичне дослідження PONARS Eurasia (2024) висвітлює виклики місцевому рівню управління в Україні, зокрема проблеми, пов'язані зі створенням військових адміністрацій. Автори наголошують на ризиках, що виникають внаслідок паралельного функціонування військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування на одній території, що створює невизначеність для мешканців щодо розподілу відповідальності. Серед рекомендацій – впровадження військовими адміністраціями надійних комунікаційних стратегій для інформування громадян про зміни в системі місцевого самоврядування та чітке визначення повноважень різних інституцій. Це дослідження є цінним для розуміння того, як інституційна невизначеність впливає на якість комунікації з громадою [53].

О. Лялюк досліджує правове регулювання компетенції місцевого самоврядування в умовах війни, аналізуючи умови, підстави та механізм, за яких органи державної влади можуть перебирати на себе повноваження місцевого самоврядування. Автор доходить висновку, що вплив на систему місцевого самоврядування з боку державних органів має бути співмірним з умовами, в яких перебуває держава, а діяльність органів місцевого самоврядування має здійснюватися відповідно до чітко визначених законом правил [27, с. 70-75].

Експерти U-LEAD з питань доступу до публічної інформації в умовах воєнного стану висвітлюють ключову проблему дослідження – необхідність балансу між прозорістю діяльності органів місцевого самоврядування та вимогами інформаційної безпеки. Фахівці наголошують, що навіть в умовах воєнного стану право громадян на доступ до публічної інформації залишається чинним, а будь-яке обмеження цього права має відповідати так званому «трискладовому тесту», передбаченому статтею 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [9].

Окремий інтерес становлять практичні приклади комунікаційної діяльності органів місцевого самоврядування, які можуть бути використані для аналізу. Зокрема, кейс міста Миколаєва щодо доступу журналістів до адміністративних нарад при міському голові демонструє реальні виклики, з якими стикаються органи місцевої влади у сфері забезпечення відкритості: посилання на безпекові обмеження, відсутність правових підстав для відкриття закритих нарад, а також готовність влади до часткового компромісу (проведення відкритих нарад раз на місяць з попереднім виключенням питань, що можуть мати «подвійне тлумачення») [42].

Незважаючи на значний обсяг напрацювань, аналіз наукової літератури дозволяє виявити суттєві прогалини в дослідженні проблеми організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах воєнного стану:

1) комунікація часто розглядається як дотичне питання в межах ширших досліджень (трансформація публічного управління, правове регулювання місцевого самоврядування, децентралізація), що не дозволяє сформувати цілісне уявлення про комунікаційну систему як самостійний об’єкт наукового аналізу;

2) бракує емпіричних досліджень, які б ґрунтувалися на опитуванні мешканців громад щодо їхнього задоволення якістю комунікації з місцевою владою;

3) відсутні теоретичні моделі, які б системно описували комунікацію органів місцевого самоврядування з різними соціально-демографічними групами (внутрішньо переміщені особи, особи похилого віку, молодь, мешканці прифронтових та деокупованих територій);

4) бракує методик оцінювання ефективності комунікаційної діяльності органів місцевого самоврядування, адаптованих до умов воєнного стану.

1.2. Уточнення змісту понять «комунікація», «органи місцевого самоврядування», «громада», «воєнний стан»

Уточнення змісту понять у науковій роботі відіграє ключову роль у забезпеченні чіткості, однозначності та надійності дослідження. Воно дозволяє

уникнути двозначності в інтерпретації термінів, що є основою наукового дослідження. Основними поняттями в нашій роботі є «комунікація», «органи місцевого самоврядування», «громада», «воєнний стан».

Комунікація у більшості наукових джерел розглядається як процес обміну інформацією, ідеями, емоціями чи повідомленнями між двома або більше суб'єктами для досягнення взаєморозуміння. Термін має латинське коріння та походить від *communicatio*, тобто «спілкування, повідомлення», і включає вербальні, невербальні та технічні засоби передачі даних, що є основою людської взаємодії. Комунікація розглядається як двосторонній процес, що включає відправника, канал, повідомлення та отримувача, з метою ефективного порозуміння.

Колектив авторів (А.А. Шиян, А.А. Азарова, Л.О. Нікіфорова, Л.М. Ткачук) визначають комунікацію як багатофункціональний двосторонній процес, що забезпечує як пряме інформування громади з боку влади, так і зворотний зв’язок від громади до інституцій публічного управління. На думку дослідників, відсутність або ускладнення такого зворотного зв’язку неминуче призводить до негативних наслідків, включно з протестними формами поведінки громадян.

Автори пропонують модель комунікації, обов’язковими компонентами якої виступають електронні ЗМІ та спільнота експертів та аналітиків. Останній елемент розглядається як вирішальний чинник, без якого неможливе формування інклюзивних політичних та економічних інститутів. У запропонованій моделі реалізується багатокрокова взаємодія. Громада формує свою позицію; незалежні експерти виявляють її, перетворюють на чіткі завдання та через ЗМІ доводять до влади; влада, у свою чергу, через залежні експертно-аналітичні структури пропонує варіанти рішень; ЗМІ транслюють їх громаді, яка за допомогою незалежних експертів коригує свої очікування або погоджується з рішенням [38, с. 90-97].

В. Бараболя розглядає комунікацію між органами влади та громадою як один із ключових чинників розвитку місцевого самоврядування та утвердження демократичних процесів в Україні. Дослідник наголошує, що сучасні суспільно-політичні виклики, зокрема умови гібридної війни та процеси децентралізації, зумовлюють необхідність ґрунтовного переосмислення традиційних підходів до

взаємодії між владою та громадянами. Йдеться про відхід від ієрархічної вертикальної моделі, побудованої на принципах домінування та підпорядкування, до горизонтальної моделі, що базується на партнерстві, співпраці та взаємній відповідальності. На думку автора, концептуальною основою такої трансформації має стати партиципаторний підхід, який передбачає активне залучення громадян до процесів ухвалення управлінських рішень як на місцевому, так і на загальнодержавному рівнях.

Елемент ефективної комунікації є сталий зворотний зв'язок. Автор зазначає, що взаємодія не має обмежуватися формальними інструментами залучення, а повинна сприяти спільному аналізу суспільних проблем та пошуку рішень, що є необхідною умовою справжньої партисипативної демократії. Успіх комунікації значною мірою залежить від здатності держави забезпечити стійкі, доступні та безпечні канали взаємодії, а також від готовності самих громадян до конструктивної участі. Умови воєнного стану лише підсилюють потребу в надійній комунікаційній інфраструктурі та швидкому реагуванні на потреби населення.

Водночас констатується, що існуюча практика комунікації стикається з численними бар'єрами, зокрема закритістю та недостатньою прозорістю, обмеженим доступом до інформації, низьким рівнем відповідей на звернення, відсутністю якісного зворотного зв'язку, недостатнім використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, а також елементами архаїчної управлінської культури. Інститут місцевого референдуму визнається неефективним, а механізми контролю – недостатніми [1, с. 78-80].

Основою місцевого самоврядування в Україні є Конституція України (ст. 140), у якій зазначено, що місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою безпосередньо або через органи місцевого самоврядування, які діють від її імені та в її інтересах. Органи місцевого самоврядування є виборними та органами територіальних громад, які наділені повноваженнями вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України. Згідно зі ст. 5 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до них належать: сільські, селищні, міські ради; сільський, селищний, міський голова; виконавчі органи відповідних рад; районні та обласні ради, що

представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; старости; органи самоорганізації населення [18; 12].

Органи місцевого самоврядування виступають важливими суб'єктами публічної влади, діяльність яких ґрунтується на демократичних принципах відкритості, доступності та залучення громадян до управлінських процесів. Водночас в умовах воєнного стану їх функціонування зазнає суттєвих змін, зумовлених необхідністю забезпечення національної безпеки: запроваджуються тимчасові правові обмеження, посилюється взаємодія та паралельне функціонування з військовими адміністраціями, а також відбувається перерозподіл повноважень між різними інституціями публічного управління.

Я.П. Павлович-Сенета та Ю.Р. Лозинський розглядають органи місцевого самоврядування як ключовий інститут публічної влади, покликаний забезпечувати реалізацію права територіальних громад на самостійне вирішення питань місцевого значення в межах, визначених Конституцією та законодавством України. У цьому контексті місцеве самоврядування трактується як форма публічної влади громадського характеру, що реалізується через специфічних суб'єктів – територіальні громади та створені ними органи управління, має чітко окреслений предмет діяльності у вигляді питань місцевого значення та становить основу для управління комунальною (муніципальною) власністю.

Автори також наголошують, що місцеве самоврядування реалізується як у формах безпосередньої демократії, зокрема через місцеві референдуми, загальні збори, громадські слухання, електронні петиції, бюджет участі та інші механізми громадської участі, так і через систему представницьких органів – сільські, селищні та міські ради разом із їх виконавчими структурами, а також районні й обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад відповідних адміністративно-територіальних одиниць [33, с. 322-325].

На думку дослідників, ключовою характеристикою органів місцевого самоврядування є їхня безпосередня наближеність до громадян, що створює можливості для глибшого розуміння локальних потреб, оперативного реагування на актуальні проблеми та більш ефективного управління на місцевому рівні. Серед основних переваг їхнього функціонування автори виокремлюють забезпечення

участі населення у процесах ухвалення рішень як важливого складника демократичного врядування та розвитку громадянського суспільства; підвищення ефективності управлінських рішень завдяки обізнаності з місцевою специфікою; наявність власної фінансової бази, що дає змогу самостійно планувати й реалізовувати ініціативи розвитку; сприяння модернізації місцевої інфраструктури та покращенню якості життя мешканців; а також підзвітність перед територіальною громадою, що посилює прозорість і відповідальність у діяльності органів влади.

Відповідно до статті 140 Конституції України, територіальна громада є первинним суб'єктом місцевого самоврядування, який має право самостійно вирішувати питання місцевого значення як безпосередньо, так і через обрані представницькі органи. Положення статті 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» конкретизують це визначення, зазначаючи, що територіальну громаду становлять жителі, об'єднані спільним проживанням у межах певної адміністративно-територіальної одиниці з єдиним адміністративним центром, які реалізують право на місцеве самоврядування відповідно до Конституції та законів України. Отже, у правовому розумінні територіальна громада охоплює жителів села, селища, міста або добровільного об'єднання кількох населених пунктів, пов'язаних спільністю постійного проживання та належністю до визначеної адміністративно-територіальної одиниці [18].

Н. Клєвцєвич розглядає поняття територіальної громади як складне, багатовимірне соціально-економічне та політичне явище, що не може бути визначене через один вимір. Авторка виділяє складові громади:

1) постійне проживання осіб у межах певного населеного пункту, що виражається через терміни «населення», «жителі», «громадяни, які мешкають на території», «територіальний колектив»;

2) об'єднання людей для досягнення спільних цілей, з акцентом на якості комунікацій та взаємодії мешканців та процесах взаємодопомоги, взаєморозуміння, створення комунікаційних майданчиків, підтримки інтелектуального розвитку через освіту, культурні заходи та наукові дослідження, а також формування партнерств між різними групами громадян, громадськими організаціями, державними установами та бізнесом;

3) громада як дієздатний суб'єкт, який є політично, економічно та соціально активним, має необхідне фінансово-економічне забезпечення та відповідає за розвиток своєї території, зокрема затверджує програми розвитку та бюджети, встановлює місцеві податки і збори;

4) забезпечення належного управління та вирішення проблем на місцевому рівні. Ключову роль тут відіграють правові механізми, які можуть впливати на формування та функціонування громад, зокрема чіткість та стабільність правових рамок, демократію та участь громадян, децентралізацію та локалізацію управління, забезпечення прав та свобод громадян, а також ефективність та прозорість управління [17, с. 5-15].

Відповідно до чинного законодавства України, воєнний стан визначається як особливий правовий режим, що може запроваджуватися на всій території держави або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії, реальної загрози нападу, а також виникнення небезпеки для державної незалежності чи територіальної цілісності України. Нормативно-правову основу функціонування цього режиму становлять насамперед Конституція України та Закон України «Про правовий режим воєнного стану».

Основною метою введення воєнного стану є створення умов для органів влади, військового командування та місцевого самоврядування для оперативного реагування на загрози та забезпечення національної безпеки. Під час дії воєнного стану можуть тимчасово обмежуватися окремі конституційні права та свободи людини і громадянина, зокрема: право на недоторканність житла (ст. 30 Конституції України); право на таємницю листування, телефонних розмов (ст. 31); право на вільне пересування та вибір місця проживання (ст. 33); право на мирні зібрання (ст. 39); право на страйки (їх проведення прямо забороняється).

Водночас існують права, які не можуть бути обмежені за жодних умов (наприклад, право на свободу від катувань, право на справедливий суд). Запровадження обмежень має відбуватися виключно в межах і в обсягах, необхідних для забезпечення безпеки [13].

Його ключовий вплив на комунікацію органів місцевого самоврядування з громадою полягає у встановленні правових обмежень щодо відкритості та

прозорості діяльності органів влади з міркувань безпеки, підвищенні значення інформаційно-комунікаційного фактору для реалізації функцій місцевого самоврядування, актуалізації потреби у швидкому, достовірному та захищеному інформуванні населення.

Отже, визначення понять у науковій роботі забезпечує чіткість, методологічну строгість, комунікабельність та відтворюваність дослідження. Саме тому воно має будуватись на термінологічному апараті та системі взаємоузгоджених понять.

1.3. Принципи та методи дослідження організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану

Проведення наукового дослідження передбачає опору на методологічний апарат науки. Метод визначається як сукупність процедур, технік та інструментів, що застосовуються для отримання, систематизації та аналізу емпіричних даних з метою досягнення об'єктивного та валідного знання. Його значення є фундаментальним, оскільки саме він забезпечує істинність кінцевого результату. Метод забезпечує об'єктивність дослідження, структурує пізнавальну діяльність, забезпечує верифікацію нового знання.

Методологія у контексті наукового дослідження являє собою систему фундаментальних принципів, що детермінують структуру, організацію та виконання наукового пошуку. На відміну від конкретних методів як інструментарію дослідження, методологія визначає філософські, теоретичні та процедурні підстави наукового пізнання. Її значення розкривається через низку ключових аспектів: формування світоглядних засад дослідження, забезпечення цілісності та структурованості дослідницького процесу [3, с. 50-55].

Інтегративна функція методології проявляється у її здатності об'єднувати різні компоненти дослідження в єдиний цілісний комплекс, що забезпечує логічну узгодженість між теоретичною базою, методичним інструментарієм та інтерпретаційними процедурами, створюючи внутрішньо несуперечливу структуру. Методологія охоплює сукупність пізнавальних принципів та технологій, які допомагають дослідникам будувати наукові теорії, збирати,

аналізувати та перевіряти емпіричні щодо соціальних явищ. Проведення наукового дослідження передбачає слідування його принципам, серед яких історичність, об’єктивність, комплексність, науковість.

Принцип історичності передбачає розгляд явищ у контексті їх історичного становлення та розвитку. Теоретичні засади принципу історичності ґрунтуються на визнанні історичної обумовленості процесів, які розглядаються не як статичні утворення, а як динамічні системи, які змінюються під впливом соціально-історичних чинників, що дозволяє простежити їх генезис та виявити довгострокові тенденції розвитку. Застосування принципу історичності забезпечує аналіз їх історичних передумов, дозволяє виявляти структурні детермінанти явищ, пов’язані з минулим.

Принцип об’єктивності передбачає усунення суб’єктивних упереджень дослідника та забезпечення незалежності результатів від індивідуальних переконань, цінностей чи установок. Він реалізується через емпіричну обґрунтованість (опору на систематизовані дані, отримані стандартизованими методами) та методологічну рефлексію (критичний аналіз власних методологічних обмежень). Однак у наукових дослідженнях об’єктивність не надає гарантії повного звільнення від ціннісних орієнтирів, а радше вимагає їх методологічної рефлексії.

Принцип комплексності визнає необхідність цілісного, багатовимірного аналізу соціальної реальності, що враховує взаємозв’язок різних аспектів та рівнів суспільного життя. Теоретичні засади принципу комплексності ґрунтуються на системному підході до дослідження явищ і процесів, де публічна сфера розглядається як складна, відкрита система, що перебуває у постійній взаємодії з соціальними, економічними та культурними підсистемами, що вимагає від дослідника врахування множини чинників, що детермінують ці процеси. Цінність принципу комплексності полягає у подоланні фрагментарності та однобічності аналізу, дозволяє уникнути редукціонізму – зведення складних явищ до окремих їх аспектів.

Принцип науковості передбачає дотримання низки методологічних вимог та стандартів, що забезпечують валідність, об’єктивність та перевірність отриманих

результатів. Теоретичні засади принципу науковості ґрунтуються на визнанні можливості раціонального пізнання соціальної реальності шляхом застосування наукових процедур, де науковість дослідження проявляється перш за все у його методологічній прозорості та рефлексівності. Реалізація принципу науковості передбачає систематичність та планомірність дослідницького процесу; застосування апробованих наукових методів збору та аналізу даних; логічну узгодженість між теоретичними конструктами та емпіричними індикаторами; дотримання принципів верифікації або фальсифікації наукових тверджень.

Окрім принципів наукового дослідження написання бакалаврської роботи ґрунтується на застосування методологічних підходів, серед яких історичний, системний, комплексний.

Історичний підхід до дослідження організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах воєнного стану дозволяє виявити глибинні закономірності, еволюцію форм та методів взаємодії влади і населення в кризових умовах на теренах України [15, с. 100-110]. До моменту проголошення незалежності -України у 1991 році в країні була відсутня інституційна традиція відкритої, відповідальної та діалогової комунікації між місцевою владою та громадою, що створило значні виклики на етапі становлення демократичних інституцій. Подальший розвиток комунікації у 1990-х – на початку 2000-х років відбувався в контексті складного та суперечливого процесу децентралізації та формування правових засад місцевого самоврядування, який неодноразово ставав предметом критики з боку міжнародних інституцій, зокрема Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи.

Із часу російською агресії 2014 р. почали формуватися перші практики кризової комунікації, з’явилося розуміння необхідності залучення громадськості до відбудови інфраструктури.

Важливою віхою стала реформа децентралізації, яка розпочалася у 2014 році. Вона не лише зміцнила фінансову та інституційну спроможність територіальних громад, але й створила запит на нові формати їхньої взаємодії з владою.

У цей період почали активно впроваджуватися інструменти електронної демократії, такі як платформа «Відкрите місто» (Open City), започаткована у 2013

році, яка дозволила мешканцям оперативно повідомляти про проблеми та отримувати зворотний зв’язок від комунальних служб.

Системний підхід до дослідження організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану передбачає розгляд цього феномену як цілісної, багаторівневої та динамічної системи, елементи якої перебувають у тісному взаємозв’язку та взаємозалежності [6, с. 80-85]. Відповідно до цього підходу, комунікаційна система органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану розглядається як відкрита, нелінійна та адаптивна система, що функціонує під впливом зовнішніх (воєнна агресія, інформаційно-психологічні операції ворога, міграційні процеси, міжнародна гуманітарна допомога) та внутрішніх (рівень довіри до влади, цифрова спроможність громади, соціально-психологічний стан населення, наявність професійних кадрів) чинників.

Структура цієї системи включає, з одного боку, органи місцевого самоврядування як головного суб’єкта комунікації, що генерує, форматує та поширює управлінську інформацію, забезпечує зворотний зв’язок та координує діяльність інших локальних акторів. З іншого боку, об’єктами комунікаційного впливу виступають неоднорідні соціальні групи громади: постійні мешканці, внутрішньо переміщені особи, особи з інвалідністю, люди похилого віку, діти та молодь, кожна з яких характеризується специфічними інформаційними потребами, каналами доступу до інформації та рівнем комунікаційної компетентності.

Важливим аспектом системного підходу є аналіз зв’язків між підсистемами: горизонтальні зв’язки забезпечують координацію між різними структурними підрозділами органу місцевого самоврядування, комунальними підприємствами, правоохоронними органами та волонтерськими організаціями на території громади. Вертикальні зв’язки інтегрують комунікаційну діяльність органів місцевого самоврядування у загальнодержавну систему кризового інформування населення, яка координується обласними військовими адміністраціями та центральними органами виконавчої влади, зокрема Міністерством цифрової трансформації та Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій.

Комплексний підхід до дослідження організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану передбачає поєднання різнорівневих методологічних стратегій, інтеграцію теоретичних конструктів декількох наукових дисциплін та застосування широкого спектру емпіричних методів, що у своїй сукупності дозволяє сформувати цілісне, багатовимірне знання про досліджуваний феномен.

Комплексний підхід передбачає поєднання різних рівнів аналізу. Макрорівень охоплює правові засади комунікаційної діяльності органів місцевого самоврядування (закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про правовий режим воєнного стану»), державні стратегії інформаційної політики та загальнонаціональні інформаційні кампанії.

Мезорівень зосереджується на інституційних аспектах комунікації на рівні окремої територіальної громади. Це структура комунікаційних відділів, розподіл повноважень, внутрішні регламенти інформування, взаємодія з локальними медіа та громадськими організаціями. Мікрорівень досліджує комунікаційну поведінку окремих посадових осіб (спікери, керівники громад, фахівці з комунікацій) та окремих груп мешканців, вивчаючи індивідуальні інформаційні уподобання, рівень критичного мислення, комунікаційні вміння та навички.

Важливою складовою комплексного підходу є поєднання кількісних та якісних методів дослідження. Кількісні методи (масові опитування, анкетування, контент-аналіз комунікаційних повідомлень, статистичний аналіз показників активності на цифрових платформах) дозволяють виявити загальні закономірності, типології, кореляційні зв’язки та статистично значущі тенденції. Якісні методи (глибинні інтерв’ю з посадовцями та представниками громадськості, фокус-групові дискусії з різними соціально-демографічними групами, кейс-стаді окремих громад, аналіз документів та наративів) дозволяють зрозуміти суб’єктивні смисли, цінності, мотиви, стратегії подолання труднощів та неформальні практики, недоступні для формалізованих методів.

Отже, проблема організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах воєнного стану є відносно новим напрямом наукових досліджень, який актуалізувався після повномасштабного вторгнення 2022 року.

Аналіз наявної літератури засвідчив, що дослідження зосереджені переважно на дотичних аспектах (трансформація публічного управління, правове регулювання, децентралізація), тоді як комунікаційна система як самостійний об’єкт наукового аналізу залишається недостатньо вивченою.

Уточнено зміст ключових понять дослідження: комунікація визначена як багатофункціональний двосторонній процес, що забезпечує як пряме інформування громади з боку влади, так і зворотний зв’язок, причому в умовах воєнного стану актуалізується перехід від вертикальної моделі «панування – підпорядкування» до горизонтальної моделі «партнерство – співпраця». Органи місцевого самоврядування розглянуто як виборні органи територіальних громад, наділені повноваженнями вирішувати питання місцевого значення, що в умовах воєнного стану функціонують паралельно з військовими адміністраціями. Громада (територіальна громада) визначена як первинний суб'єкт місцевого самоврядування – сукупність жителів, об’єднаних постійним проживанням у межах певної адміністративно-територіальної одиниці та спільними цілями. Воєнний стан – особливий правовий режим, який встановлює обмеження конституційних прав і свобод, зокрема у сфері доступу до публічної інформації, що безпосередньо впливає на організацію комунікації органів місцевого самоврядування.

Дослідження ґрунтується на принципах історичності, об’єктивності, комплексності та науковості. Обґрунтовано використання методологічних підходів – історичного (виявлення еволюції форм і методів комунікації), системний (розгляд комунікації як цілісної, багаторівневої, адаптивної системи, що включає макро-, мезо- та мікрорівні) та комплексний (поєднання кількісних та якісних методів дослідження). Така методологічна конфігурація дозволяє забезпечити цілісне, багатовимірне та об’єктивне вивчення організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах воєнного стану.

РОЗДІЛ 2
ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ КОМУНІКАЦІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДОЮ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

2.1. Система комунікації органів місцевого самоврядування

Система комунікації органів місцевого самоврядування відіграє ключову роль у забезпеченні інформаційної відкритості та зворотного зв'язку між владою та громадою. Вона є інструментом реалізації принципу субсидіарності, оскільки сприяє своєчасному інформуванню мешканців про місцеві рішення, бюджети та послуги. Ефективна комунікація підвищує рівень суспільної, забезпечує легітимність управлінських рішень, впливає на місцеву публічну політику.

М.Г. Левчук на основі методології, запропонованої американським дослідником Дж. Ґрунінгом, виокремив чотири базові моделі комунікації органів місцевого самоврядування з громадськістю:

1) перша модель, історично найдавніша, отримала назву «пропагандистська», або «маніпулятивна». Її сутність полягає в односторонньому впливі на громадськість через засоби масової інформації без урахування зворотного зв'язку, при цьому правдивість інформації не є обов'язковою, а етичні аспекти ігноруються;

2) «журналістська» модель передбачає поширення правдивої, але переважно позитивної інформації про діяльність органу влади з метою забезпечення суспільної підтримки;

3) модель «двостороння асиметрична комунікація», за якої дослідницькі методи використовуються для виявлення негативної реакції громадськості з подальшою корекцією інформаційного впливу на свою користь; вигоду від такої комунікації отримує насамперед орган влади, а не громадськість;

4) модель «двостороння симетрична комунікація» є найбільш досконалою, оскільки передбачає взаємну користь органу самоврядування та громадськості, ведення переговорів, вирішення конфліктів і модифікацію позицій обох сторін. Саме в цій моделі акцент у діяльності фахівців зміщується від журналістських і

рекламних функцій до дослідницьких і консультативних, а ефективність оцінюється не лише економічними показниками, а й соціальним ефектом та репутаційним капіталом [24, с. 81-83; 48, с. 410-416].

На основі аналізу української практики автор робить висновок, що в діяльності органів місцевого самоврядування в Україні переважно використовуються перші дві моделі – пропагандистська та журналістська, які не передбачають повноцінного зворотного зв'язку з громадськістю.

О.В. Михайловська пропонує для використання в Україні модель CLEAR як дієвий діагностичний інструмент, розроблений Європейським комітетом з питань місцевої та регіональної демократії. Назва моделі є абревіатурою, що складається з п'яти ключових компонентів англійською мовою:

– C (can do) означає, що члени громади «можуть робити», тобто мають необхідні ресурси, вміння та знання для участі в управлінських процесах;

– L (like to), члени громади «бажають», а саме мають відчуття приналежності до територіальної громади, яке підсилює їхню мотивацію до участі;

– E (enabled to) громадяни «уповноважені», тобто отримали офіційну можливість для участі у прийнятті рішень;

– A (asked to) члени громади «запрошені», що передбачає мобілізацію громадян до участі з боку офіційних органів влади або волонтерських груп$

– R (responded to) члени громади «відчувають зворотний зв'язок», тобто бачать конкретні приклади того, як їхня думка береться до уваги при формуванні місцевої політики.

Авторка наголошує, що практичне застосування моделі CLEAR показує, що участь громадян є найбільш успішною саме тоді, коли одночасно реалізуються всі п'ять умов. Громадяни повинні не лише мати бажання діяти, але й бути спроможними, уповноваженими, офіційно запрошеними до діалогу та, найголовніше, бачити реальний вплив своєї позиції на управлінські рішення. В умовах децентралізації влади в Україні, як зазначає авторка, ця модель може слугувати ефективним орієнтиром для оцінювання та вдосконалення комунікативної взаємодії між органами місцевого самоврядування та територіальними громадами [28, с. 60-62; 54, с. 285-290].

О.М. Дубіна та М.В. Співак досліджують роль цифрових комунікацій у забезпеченні ефективної державної політики в умовах демократичного транзиту та кризових станів суспільства. Автори наголошують, що комунікація є одним із найважливіших інструментів реалізації державно-владних функцій, а її значення особливо зростає в періоди масштабних викликів, оскільки спроможність подолати наслідки кризи прямо залежить від рівня згуртованості суспільства та довіри громадян до державних інституцій.

Спираючись на дані DataReportal за 2021-2023 роки, автори простежують динамічне зростання використання цифрових комунікаційних інструментів в Україні. Зокрема, рівень проникнення Інтернету збільшився з 67,6% на початку 2021 року до 79,2% станом на січень 2023 року, тоді як кількість користувачів соціальних мереж досягла 26,7 млн осіб, що становить близько 74% населення країни. Додатково результати дослідження «Ставлення до наративів протидії дезінформації» (2021 рік) відображають рейтинг органів державної влади за рівнем представленості у соціальних мережах, зокрема у Facebook, Twitter та Telegram, що дає змогу оцінити фактичну інтенсивність медіакомунікації державних інституцій.

На підставі проведеного аналізу автори обґрунтовують висновок, що комунікаційна діяльність окремих органів державної влади має розвиватися в межах єдиної, узгодженої державної комунікаційної політики. При цьому Інтернет та соціальні мережі визначаються як найбільш затребувані й результативні інструменти сучасної політичної комунікації. Підтримка офіційної присутності органів влади у соціальних мережах фактично стала невід’ємним стандартом їхньої медіа активності, тоді як перспективним напрямом подальших наукових досліджень є розроблення ефективних моделей комунікаційної взаємодії з урахуванням специфіки різних типів соціальних платформ – глобальних, професійно орієнтованих, вертикальних мереж, а також месенджерів і чатів [10, с. 220-222].

В цілому структура системи комунікації органів місцевого самоврядування з громадою являє собою багаторівневе утворення, структура якого представлена інституційною, технологічною та функціонально-процесуальною підсистемами.

Інституційна підсистема охоплює сукупність спеціалізованих структурних підрозділів та посадових осіб, на яких покладені завдання щодо організації комунікативної діяльності. До них належать відділи зв'язків з громадськістю, прес-служби, інформаційно-аналітичні центри, департаменти комунікації та цифрового розвитку, а також уповноважені посадовці – прес-секретарі, керівники комунікаційних відділів, радники міських голів з інформаційної політики. Крім того, ця підсистема включає позаштатні (консультативно-дорадчі) органи, зокрема громадські ради, експертні групи та комітети з питань комунікацій.

Технологічна підсистема об'єднує сукупність каналів, засобів та інструментів комунікації, які використовуються для передавання інформації та забезпечення зворотного зв'язку. Вона складається з кількох блоків: 1) офіційні канали включають офіційний веб-сайт органу місцевого самоврядування, портал відкритих даних, нормативно-правову базу в електронному вигляді, офіційні друковані видання (газети, бюлетені); 2) інтерактивні канали представлені платформами електронних петицій, системами прийому та обробки електронних звернень, формами для громадських консультацій на сайті; 3) медійні канали охоплюють офіційні акаунти в соціальних мережах, телеграм-канали, YouTube-сторінки, а також співпрацю з локальними теле- та радіокомпаніями; 4) аналітичні інструменти включають системи моніторингу медіа та соціальних мереж, платформи для проведення опитувань та фокус-груп, програмне забезпечення для аналізу тональності суспільних настроїв [23, с. 105-116].

Функціонально-процесуальна підсистема визначає сукупність комунікативних дій, процедур та регламентів, що забезпечують практичну реалізацію взаємодії. Вона включає такі блоки функцій:

а) інформаційно-просвітницька – поширення офіційної інформації про діяльність органів влади, оприлюднення проєктів рішень, нормативно-правових актів, звітів про виконання бюджету та програм розвитку; роз'яснення змісту та наслідків управлінських рішень;

б) консультативно-дорадча – проведення громадських обговорень, публічних консультацій, круглих столів, збір пропозицій та зауважень до нормативних актів, функціонування громадських рад при виконавчих органах;

в) зворотня – опрацювання звернень громадян (усних, письмових, електронних), ведення особистого прийому, організація гарячих телефонних ліній, системи контролю за розглядом звернень із обов'язковим інформуванням результатів заявникам;

г) партисипативна – забезпечення участі громадськості у прийнятті рішень шляхом місцевих ініціатив, громадських слухань, бюджету участі (партисипативного бюджетування), конкурсів соціальних проєктів, залучення представників громади до роботи постійних комісій та робочих груп;

д) моніторингова – передбачає системне вивчення громадської думки, проведення досліджень, оцінювання рівня задоволеності комунікацією, визначення індексу відкритості та прозорості органу влади [23, с. 150-152].

З позиції так званої рівневої організації структура комунікації розгортається на трьох рівнях: стратегічний рівень передбачає планування комунікаційної політики на довгострокову перспективу, визначення цільових аудиторій, пріоритетних каналів та ключових повідомлень; тактичний рівень забезпечує реалізацію окремих комунікаційних кампаній, заходів та проєктів; операційний рівень охоплює щоденні рутинні дії – публікацію новин, відповіді на звернення, ведення соціальних мереж.

Важливою характеристикою структури комунікації органів місцевого самоврядування з громадою є її канальна архітектура, яка може бути організована за принципом одно- або багатоканальності. Багатоканальна модель вважається більш ефективною, оскільки дозволяє громадянам обирати найзручніший для них спосіб комунікації, а владі – інтегрувати інформацію з різних каналів для формування цілісної картини потреб громади. Нормативно-правовий контур цієї структури утворюють законодавчі акти, що регулюють доступ до публічної інформації, порядок розгляду звернень, процедури громадських слухань, статут територіальної громади, а також внутрішні регламенти та положення про комунікаційні підрозділи [40, с. 450-453].

Таким чином, структура системи комунікації органів місцевого самоврядування з громадою постає як багатокомпонентна, ієрархізована та водночас гнучка конструкція, здатна адаптуватися до змін зовнішнього

середовища, запитів громади та технологічних інновацій. Її ефективність залежить від ступеня інтеграції зазначених підсистем, узгодженості функцій та збалансованості використання різних каналів комунікації.

Структура системи комунікації органів місцевого самоврядування з громадою складається з трьох взаємопов'язаних підсистем: інституційної (спеціалізовані структурні підрозділи та посадові особи), технологічної (сукупність каналів, засобів та інструментів комунікації) та функціонально-процесуальної (комунікативні дії, процедури, регламенти). Ефективність цієї структури залежить від ступеня інтеграції підсистем, узгодженості їхніх функцій та збалансованості використання різних каналів комунікації.

2.2. Особливості кризової комунікації в умовах дії воєнного стану

Кризові комунікації являють собою систему комунікаційної діяльності органу влади, яка реалізується під час виникнення кризової ситуації та спрямована на мінімізацію її негативного впливу на діяльність організації, її репутацію, а також на цільові аудиторії. Криза розглядається як загроза для діяльності або репутації організації, яка може мати серйозні негативні наслідки, якщо вона не буде вирішена належним чином.

Сутність кризових комунікацій полягає у забезпеченні керованості процесу подолання кризи та комунікаційного дискурсу навколо цього процесу з боку керівництва організації, мінімізації шкоди від кризи, захисті репутації та збереженні партнерських відносин із цільовими групами. Їх завдання полягає у максимально швидкому взятті під контроль ситуації та комунікації навколо неї, мінімізації часу і ресурсів, необхідних для розв'язання ситуації.

Л. Шегида розглядає кризові комунікації розглядаються як системний інструментарій органів місцевого самоврядування, спрямований на підтримання життєдіяльності територіальних громад в умовах воєнного стану. Авторка наголошує, що з початком широкомасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року місцеве самоврядування в Україні трансформувалося на «муніципальний фронт», де комунікація набула статусу не допоміжного, а першочергового інструменту виживання громад. Вона зазначає, що вплив воєнного стану на комунікаційну

діяльність органів місцевого самоврядування має двоїстий характер: з одного боку, виникла необхідність максимального обмеження доступу до публічної інформації, часткового або повного закриття веб-сторінок місцевих рад як заходу інформаційної безпеки персональних даних; з іншого боку – зросла потреба в оперативному налагодженні комунікації з різними цільовими групами доступними каналами.

Основним комунікаційним викликом для органів місцевого самоврядування за Л. Шегидою стала відсутність готових інструкцій або роз'яснень щодо дій у кризових умовах. Управління здійснювалося в «ручному режимі», рішення ухвалювалися виходячи з принципу доцільності «сьогодні – на сьогодні». Авторка підкреслює, що попередній досвід подолання кризи, зокрема під час пандемії COVID-19, став корисним, оскільки дозволив громадам використати вже відпрацьовані механізми взаємодії між державними та самоврядними інституціями.

Загрозами, які несуть соціальні медіа під час кризи, є:

– фейки (неправдива інформація, підроблені новини, що видаються за правду);

– маніпуляції (навмисно викривлена інформація для формування певного ставлення до проблеми, людини або явища);

– пропаганда (огульна брехня, спрямована на вплив на ставлення суспільства) [37, с. 135-140].

Спираючись на дослідження Т. Кумбса, авторка наводить основні правила кризових комунікацій: швидкість (здатність надавати інформацію протягом першої години після події для заповнення інформаційного вакууму); координованість (несуперечливість і послідовність повідомлень від різних представників влади); відкритість (готовність працювати з цільовими аудиторіями). Додатково, з посиланням на Г. Даулінга, визначено три кроки ефективного діалогу із засобами масової інформації: негайна комунікативна реакція для виграшу часу; відповідь на всі запитання для недопущення спрямування інформаційного потоку в небажаному напрямку; висловлення співчуття із запевненням у вжитті заходів для мінімізації збитків [37, с. 132-134].

І. Грабовець та Л. Черноус наголошують, що в кризових обставинах життєво необхідно переглянути старі методи комунікації у державному управлінні, які дотепер зводилися здебільшого до простого інформування про діяльність урядовців, тоді як механізми отримання зворотного зв'язку та залучення громадян до управління були недостатньо розвинені. На думку цих дослідниць, найвдалішу стратегію для подолання кризи варто вибирати, спраючись на те, які ресурси доступні для забезпечення безпеки, оперативного реагування та відновлення звичного режиму роботи, а також зважаючи на переваги, які надає конкретний спосіб передачі повідомлень громаді.

Можна виокремити дві групи факторів, що впливають на вибір стратегії: зовнішні (пов'язані з безпекою та технічними можливостями) та внутрішні (пов'язані зі світоглядом та політичною ситуацією). Під час війни комунікаційна парадигма у взаємодії влади та громади повинна трансформуватися із простого інструменту інформування у дієвий засіб згуртування населення, зміцнення його солідарності та боєздатності перед викликами.

У контексті формування ефективної кризової комунікації авторки виокремлюють три ключові етапи цього процесу. Перший етап передбачає розроблення концепції комунікації, визначення її цілей та очікуваних результатів. На цьому етапі особливого значення набуває готовність комунікаторів оперативно надавати населенню точну та своєчасну інформацію про події, їх локалізацію та заходи реагування. У період розгортання кризи критично важливими є чіткість, достовірність, узгодженість і швидкість передачі повідомлень, оскільки помилки на початковому етапі можуть мати довготривалі наслідки.

Другий етап охоплює процес формування повідомлення шляхом використання вербальних і невербальних засобів комунікації, а також його поширення через відповідно обрані канали зв'язку.

Третій етап пов'язаний зі сприйняттям, декодуванням та інтерпретацією отриманої інформації цільовою аудиторією, що значною мірою залежить від її попереднього досвіду, контексту сприйняття та стратегічної позиції комуніканта [7, с. 216-219].

Авторки визначають основні структурні компоненти комунікаційної стратегії у взаємодії «влада – громадськість» в умовах воєнного стану. До таких елементів належать цільові аудиторії, серед яких населення, військовослужбовці, внутрішньо переміщені особи, волонтерські об'єднання та міжнародна спільнота; комунікативні цілі, що охоплюють формування довіри до офіційних джерел інформації, запобігання панічним настроям, мобілізацію громадян та підтримання морально-психологічної стійкості суспільства; ключові повідомлення, які мають бути узгодженими, достовірними та емоційно виваженими; канали комунікації, зокрема офіційні веб ресурси органів влади, телебачення, радіомовлення, соціальні мережі, мобільні застосунки та месенджери; а також суб'єкти комунікації, до яких належать представники Офісу Президента, Уряду, Генерального штабу Збройних Сил України, місцеві лідери, офіційні речники, авторитетні журналісти та лідери громадської думки.

Окремий акцент зроблено на значенні соціальних медіа як важливого інструменту кризової комунікації. Їхнє зростаюче значення зумовлене потребою забезпечення швидкого та доступного інформування через платформи, що охоплюють широку аудиторію. Такий формат комунікації як на національному, так і на міжнародному рівнях сприяв консолідації підтримки України з боку світової спільноти, зокрема у питаннях надання гуманітарної та військової допомоги. Показовим прикладом ефективної організації інформаційної взаємодії стало створення загальнонаціонального телемарафону «Єдині новини», який став важливим інструментом координації інформаційного простору, суспільної консолідації та зміцнення довіри до державних інституцій [28, с. 216-220].

Т. Лушагіна наголошує, що в умовах війни постає потреба у суттєвому переосмисленні підходів до комунікації з громадськістю, представниками бізнесу та міжнародними партнерами, оскільки високий рівень суспільної довіри до органів публічної влади в кризових умовах є важливим чинником суспільної стабільності та безпеки громади.

Відповідно до класичної моделі комунікаційного процесу, взаємодія між владою та громадськістю в умовах воєнного часу охоплює низку взаємопов'язаних елементів. До них належать відправник або комунікатор, роль якого виконують

органи публічної влади різних рівнів, інститути громадянського суспільства чи окремі громадяни; повідомлення, що представлене офіційною публічною інформацією; одержувачі – суспільство, громадські організації та окремі громадяни; канали передачі інформації, які можуть бути міжособистісними, інституційними, масовими, формальними або неформальними; механізми зворотного зв'язку, зокрема звернення громадян, запити та інструменти громадянської участі; процеси кодування та декодування інформації; а також комунікаційні бар'єри, серед яких технічні, семантичні, психологічні, невербальні та соціокультурні перешкоди [25, с. 470-475].

Важливість безперервної комунікації між владою та населенням видно на прикладі тимчасово окупованих територій, де відсутність телефонного зв'язку, інтернет-комунікації та національних засобів масової інформації породжувала деструктивні «інформаційні капсули», в яких окупаційними силами впроваджувалися колаборанти як поширювачі дезінформації.

Авторка виокремлює три напрямки комунікації органів публічної влади під час кризових ситуацій та воєнного стану:

– внутрішній (всередині держави і кожної громади), який передбачає комунікацію голів об'єднаних територіальних громад з населенням через месенджери, телеграм-канали чи Facebook-сторінки, що сприяло швидкій мобілізації для вирішення нагальних питань, а також відеозвернення очільників держави. Окремим надважливим комунікаційним інструментом виступила цифрова платформа «Дія»;

– зовнішній (орієнтований на закордонних партнерів), спрямований на формування позитивного образу держави на міжнародній арені та включає військову політику (отримання озброєння), дипломатичну політику (переговори, використання міжнародних організацій), культурну політику (розвінчування історичних міфів, підтримка європейської ідентичності), боротьбу проти пропаганди в інформаційній війні та гуманітарну допомогу;

– внутрішньоструктурний, спрямований на психологічну підтримку публічних службовців, координацію їхньої роботи та запобігання кризі всередині

самої структури. Основним інструментом тут є кризові регламенти, навчальні програми, тренінги та психологічні консультації [25, с. 485-490].

За результатами дослідження «Індекс медіаграмотності українців 2020-2022», проведеного громадською організацією «Детектор медіа», простежується суттєва трансформація інформаційних практик українців. Зокрема, у 2022 році, порівняно з 2020 роком, кількість споживачів суспільно-політичного контенту в месенджерах зросла у 2,5 раза – з 19% до 49%. Водночас аудиторія соціальних мереж збільшилася з 50% до 61%, а частка громадян, які отримують інформацію через інтернет-ресурси, підвищилася з 24% до 32%. Крім того, 41% українців є аудиторією національного телемарафону «Єдині новини». Отримані дані свідчать, що в умовах воєнного стану найбільш ефективними каналами комунікації між територіальними громадами та органами публічної влади виступають соціальні мережі та месенджери, які забезпечують оперативність, доступність і широке охоплення аудиторії. До ключових цифрових каналів комунікації також належать інформаційні портали й офіційні вебсайти, засоби масової інформації та мобільні застосунки [16].

Підсумовуючи, можна зазначити, що кризова комунікація органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану набуває принципово інших характеристик порівняно з мирним часом, оскільки виконує не лише інформаційну, а передусім мобілізаційну, координаційну та психологічно-стабілізуючу функції. У структурі кризової комунікації особливої ваги набувають соціальні медіа та месенджери (Telegram, Viber, Facebook), які стають первинними джерелами інформації для населення.

Ключовими принципами кризової комунікації виступають швидкість, координованість, відкритість та достовірність. Організаційною формою кризової комунікації стають внутрішні штаби оперативного реагування, до складу яких входять адміністратори, уповноважені самостійно ухвалювати рішення без додаткових погоджень. Інструментами кризової комунікації виступають: офіційні веб-сайти, соціальні мережі, месенджери, національний телемарафон «Єдині новини», чат-боти, мобільні застосунки. В цілому результативність кризової комунікації значною мірою залежить від рівня попередньої підготовки, наявності

комунікаційного плану, сформованої антикризової команди та визначеної особи, відповідальної за спілкування із засобами масової інформації.

2.3. Зміни організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану в Україні та країнах світу

В умовах воєнного стану в Україні організація комунікації органів місцевого самоврядування з громадою зазнала суттєвих змін, зумовлених екстраординарними обставинами військової агресії та необхідністю забезпечення життєдіяльності територіальних громад. Органі влади перейшли до режиму ретельного кризового інформування громадян, де дотримуються принципу «швидко, але точно» – повідомлення мають бути гранично зрозумілими та передавати максимум релевантної інформації для зниження тривоги населення. З'явилася необхідність координації комунікації з військовими адміністраціями, що виконують додаткові повноваження місцевого самоврядування. Впроваджено механізми протидії дезінформації, оскільки війна супроводжується масовими інформаційними атаками.

Забезпечення безперервності функціонування органів місцевого самоврядування стало обов'язковою умовою дотримання принципу безперервності влади та національної безпеки. Україна оновлює підходи до реформи місцевого самоврядування з урахуванням європейських стандартів демократичних виборів та локального самоврядування. Ключовими особливостями змін є проактивність, швидкість реакції (правило 60 хвилин на першу відповідь), принцип «єдиного голосу» та проактивне планування кризових комунікацій.

В останні роки фіксується суттєва трансформація організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою, зумовлена дією воєнного стану в Україні та глобальними кризовими викликами. Дослідження свідчать, що воєнний стан об'єктивно створює умови для централізації влади, водночас саме органи місцевого самоврядування, як найбільш наближений до населення рівень публічної влади, стали ключовим елементом системи забезпечення стійкості громад.

О.В. Ніцевич досліджує проблемні питання взаємодії владних структур та інститутів громадянського суспільства в період дії надзвичайного правового

режиму. Автор наголошує, що комунікація між зазначеними суб'єктами є ключовим елементом ефективного управління та забезпечення суспільного порядку, особливо в умовах високого рівня небезпеки та невизначеності, коли йдеться про забезпечення прав людини, підтримку соціальної згуртованості та ефективне реагування на кризові ситуації.

Важливим аспектом є забезпечення соціальної згуртованості населення та здатності системи управління оперативно реагувати на кризові виклики. Значний акцент автор робить на обмеженнях, запроваджених у період дії воєнного стану. Зокрема, зміни до статті 90 Закону України «Про Національну поліцію» передбачають тимчасове призупинення механізмів громадського контролю за діяльністю поліції. Унаслідок цього громадяни усуваються від участі в розгляді скарг на дії поліцейських, органи місцевого самоврядування втрачають можливість висловлювати недовіру керівникам відповідних підрозділів поліції, а також обмежується доступ до окремих публічних електронних реєстрів. На думку автора, такі заходи, зумовлені безпековими потребами, водночас звужують можливості громадянського впливу на процеси місцевого врядування, що актуалізує необхідність пошуку збалансованого підходу між вимогами безпеки та принципами прозорості управління [30, с. 10-13]. З огляду на те, що місцеве самоврядування є найближчим до громадян рівнем публічної влади, його функціонування має ґрунтуватися на широкому залученні населення до вирішення питань місцевого значення. Водночас практика свідчить, що чинне українське законодавство нерідко характеризується надмірною складністю та недостатньою гнучкістю, що може знижувати мотивацію громадян до активної участі в ухваленні рішень на місцевому рівні.

Ефективне відкрите урядування та конструктивна взаємодія між органами місцевого самоврядування й інститутами громадянського суспільства є ключовими передумовами забезпечення стійкості та сталого розвитку територіальних громад в умовах воєнного стану. У цей період принципи відкритого урядування – прозорість, підзвітність і залучення громадян до процесів ухвалення рішень набувають особливої актуальності, оскільки сприяють підтриманню довіри, зміцненню партнерства між владою та суспільством і підвищенню ефективності

управлінських рішень. Водночас запроваджені тимчасові обмеження можуть звужувати можливості громадянської участі у здійсненні місцевого врядування, що актуалізує потребу в пошуку оптимального балансу між вимогами безпеки та дотриманням принципів відкритості. У цьому контексті особливого значення набуває подальше вдосконалення механізмів відкритого урядування, розвиток інструментів громадської участі та посилення співпраці між органами влади й громадськістю задля ефективної адаптації до сучасних викликів.

О.А. Корнієвський визначає основні механізми та комунікаційні стратегії, які застосовує українська влада в умовах воєнного стану. Серед ключових інструментів виокремлено використання інтернет-ресурсів і соціальних мереж як найбільш оперативних каналів поширення інформації; офіційні звернення, заяви та брифінги для надання суспільству достовірної й перевіреної інформації; взаємодію з міжнародними організаціями з метою мобілізації підтримки та представлення інтересів України на міжнародній арені; реалізацію місцевих ініціатив за активної участі інститутів громадянського суспільства; а також упровадження спеціальних механізмів протидії дезінформації, маніпулятивному контенту та поширенню фейкових повідомлень. Особливу увагу приділено ролі соціальних медіа, які стали не лише каналом поширення інформації, а й майданчиком для комунікації з громадськістю, мобілізації волонтерського руху та координації допомоги [19, с. 88-90].

Однією з головних тенденцій стало стрімке зростання ролі цифрових комунікацій. Згідно з результатами дослідження, проведеного в межах Програми Polaris (2026), в умовах воєнного стану домінують цифрові канали, насамперед офіційні вебсайти та сторінки у соціальних мережах, які доповнюються чатами й групами в месенджерах. Така трансформація забезпечує оперативність та охоплення, проте ефективність цієї комунікації обмежується низькою цифровою грамотністю частини населення, кадровим дефіцитом та високим навантаженням на працівників органів місцевого самоврядування. Крім того, зберігається інформаційний дефіцит – близько чверті громад не інформують мешканців про найкритичніші питання, що стримує зростання інституційної довіри. Ці зміни корелюють з виявленими раніше проблемами – недостатнім рівнем використання

сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, непрозорістю висвітлення діяльності рад та недосконалістю правового визначення відповідальності органів місцевого самоврядування що особливо загострилися в кризовий період [44].

Більш глибокою зміною є перехід від одностороннього інформування до моделі залучення громадськості як повноцінного партнера. Дослідження, проведене Інститутом місцевої демократії (ICLD) спільно з Київською школою економіки (KSE), показало, що 71% органів місцевого самоврядування інформують та/або залучають мешканців або бізнес, причому цей показник залишається стабільним навіть у зонах активних бойових дій (69%) та на деокупованих територіях (64%). Найпоширенішою формою участі стала інтеграція внутрішньо переміщених осіб, для чого понад 750 місцевих і регіональних рад створили консультативно-дорадчі органи за участі самих переселенців. Особливо показовим є приклад Макарова на Київщині, де місцева влада залучила громаду – включно з представниками політичної опозиції – до розробки плану повоєнного відновлення, що призвело до створення неформальної ради розвитку громади. Така модель «співвиробництва», коли влада та громадськість спільно розробляють і реалізують рішення, стала не лише інструментом легітимності в умовах призупинення виборів, а й функціональним механізмом підвищення спроможності до подолання криз. Кількісний аналіз підтверджує, що залучення ширшого кола стейкхолдерів має позитивний статистично значущий ефект на рівень підготовленості громади до криз [51, с. 12-16].

Поряд з успішними практиками, дослідження виявили системні інституційні перешкоди. Майже 40% громад досі не мають оновлених статутів (які мають стати обов’язковими до 1 січня 2027 року), що ускладнює впровадження механізмів громадської участі. У багатьох громадах відсутні чітко визначені посадові особи, відповідальні за комунікацію та залучення мешканців. Національний рівень відреагував на ці виклики через ухвалення проєкту Закону № 14405 «Про забезпечення повноважень місцевих рад в умовах воєнного стану», спрямованого на гарантування кворуму в малих громадах, а також через системне підвищення кваліфікації комунікаційників (понад 400 фахівців з 24 регіонів пройшли відповідне навчання).

Порівняльний аналіз показує, що досвід України є унікальним і водночас релевантним для інших країн. У дослідженні стійкості публічного управління, опублікованому у ScienceDirect у 2025 році, на основі симуляційних експериментів було виявлено, що основна вразливість кризової комунікації полягає не в компетенціях окремих учасників, а на «стиках секторів» – у місцях їхнього контакту. Кількість значущих домовленостей між владою, бізнесом, безпековими структурами, медіа та громадськістю зростала в середньому на 61% протягом дводенних симуляцій криз [39].

Це підтверджує, що стійкість системи залежить не від ізольованих дій кожного сектора, а від якості комунікації на перетинах. Водночас у демократичних країнах світу, згідно з оглядом зарубіжних практик, у відповідь на військові конфлікти та масштабні катастрофи посилюється роль цифровізації управлінських процесів, децентралізації повноважень та інноваційного управління персоналом – тенденцій, які активно впроваджуються і в Україні. Однак, на відміну від інших держав, українські громади демонструють не просто адаптацію до кризи, а використання демократичних процедур як стратегічного ресурсу стійкості, не згортаючи, а трансформуючи механізми участі. Таким чином, зміни в організації комунікації органів місцевого самоврядування в Україні виявилися не тимчасовою антикризовою мірою, а структурним зсувом до більш гнучкої, цифрової, партисипативної та стійкої моделі публічного управління на локальному рівні.

Є. Блінов досліджує зміни в комунікаційній діяльності органів місцевого самоврядування в умовах повномасштабної війни російської федерації проти України на прикладі Одеси. Автор наголошує, що здатність влади реагувати на запити громади в період великої війни набуває особливої ролі, а ефективність соціальної комунікації органів управління є важливою умовою успішного виконання владних функцій та протидії інформаційній війні, яку веде агресор. Автор виявляє певні проблеми в комунікаційній діяльності органів місцевого самоврядування в перші місяці повномасштабної війни. Зокрема, на офіційних сайтах була відсутня інформація про склад депутатів, перелік департаментів, управлінь і комунальних підприємств, а також рішення ради та виконкому,

відповіді на запити містили фрази про те, що вирішення питання відстроковуються до перемоги України та стабілізації ситуації.

Але наразі комунікація міської ради та її посадових осіб з громадянами здійснюється як шляхом безпосередніх зустрічей, так і через сучасні електронні засоби зв'язку, виступи у засобах масової інформації та розміщення інформації на інтернет-ресурсах. Користувачі мережі Інтернет мають змогу дивитися трансляції (прямі чи в запису) засідань міської ради, а матеріали, пов'язані з діяльністю ради, публікуються оперативно, часто дублюються на різних ресурсах [4, с. 28-30].

Отже, в умовах воєнного стану комунікація органів місцевого самоврядування з громадою в Україні трансформувалася від переважно формального інформування до більш оперативної, кризово орієнтованої та цифрової моделі взаємодії. Вирішального значення набули швидкість реагування, достовірність повідомлень і здатність місцевої влади підтримувати постійний зв'язок із населенням через інтернет-ресурси та соціальні мережі.

Одночасно війна актуалізувала потребу в координації між органами місцевого самоврядування, військовими адміністраціями та інститутами громадянського суспільства. Важливим напрямом стало забезпечення безперервності функціонування місцевої влади як умови стійкості громад. Досвід України засвідчує перехід до більш гнучкої та проактивної комунікаційної моделі.

Підсумовуючи, зазначимо, що система комунікації органів місцевого самоврядування з громадою є багаторівневим утворенням, що складається з трьох взаємопов'язаних підсистем: інституційної, технологічної та функціонально-процесуальної. В українській практиці переважають пропагандистська та журналістська моделі, які не передбачають повноцінного зворотного зв'язку. Водночас модель CLEAR запропонована як дієвий діагностичний інструмент для оцінювання та вдосконалення комунікативної взаємодії.

Кризова комунікація органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану набуває принципово інших характеристик порівняно з мирним часом, виконуючи не лише інформаційну, а передусім мобілізаційну, координаційну та психологічно-стабілізуючу функції. Ключовими принципами кризової комунікації

визначено швидкість, координованість, відкритість та достовірність. Основним комунікаційним викликом стала відсутність готових інструкцій, що змусило органи місцевого самоврядування діяти в «ручному режимі». Соціальні медіа та месенджери (Telegram, Viber, Facebook) визначено найефективнішими каналами комунікації, оскільки вони забезпечують оперативне поширення інформації та охоплення широкої аудиторії.

В умовах воєнного стану організація комунікації органів місцевого самоврядування в Україні трансформувалася від переважно формального інформування до оперативної, кризово орієнтованої та цифрової моделі взаємодії. Вирішального значення набули швидкість реагування, достовірність повідомлень і здатність підтримувати постійний зв’язок через інтернет-ресурси та соціальні мережі.

РОЗДІЛ 3
ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ ОРГАНІЗАЦІЇ КОМУНІКАЦІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДОЮ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Напрями вдосконалення організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану

Необхідність дослідження напрямів удосконалення організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах воєнного стану зумовлена тим, що саме на місцевому рівні найбільш відчутно проявляються наслідки війни, пов’язані з безпекою населення, гуманітарними потребами, переміщенням людей і необхідністю оперативного реагування на кризові ситуації.

У таких умовах комунікація стає не допоміжною, а стратегічною функцією управління, оскільки від її якості залежить довіра до влади, узгодженість дій громади та ефективність реалізації рішень. Важливим є й те, що дослідження цієї проблематики дозволяє виявити бар’єри, пов’язані з недостатньою прозорістю, обмеженістю ресурсів і нерівномірною цифровою готовністю громад.

Воєнний стан, запроваджений в Україні з 24 лютого 2022 року, суттєво трансформував вимоги до системи комунікації органів місцевого самоврядування з територіальними громадами. В умовах постійних безпекових загроз, внутрішнього переміщення населення, порушення інфраструктури та інформаційної війни традиційні моделі взаємодії виявилися недостатньо ефективними. На основі аналізу відкритої інформації 2022-2025 років можна виокремити такі ключові напрями вдосконалення організації комунікації.

1. Перехід до гібридних та мультиканальних моделей комунікації з пріоритетом цифрових рішень. У зв’язку з фізичними обмеженнями (комендантська година, руйнування адмінбудівель, ризики скупчення людей) органи місцевого самоврядування змушені були оперативно розширити використання офіційних Telegram-каналів, Viber-спільнот, WhatsApp-розсилок та соціальних мереж. Вдосконалення полягає у створенні централізованих дашбордів

безпекової та соціальної інформації, інтеграції чат-ботів зі зворотним зв’язком. Як приклад, в країні було впроваджено муніципальний чат-бот «СВОЇ» у месенджерах Viber та Telegram, який надає мешканцям інформацію про графік роботи ЦНАПу, перелік документів для отримання адміністративних послуг, а також дозволяє підписувати петиції та надсилати звернення до влади [34].

2. Запровадження адаптивної та кризово-орієнтованої комунікаційної політики. Як зазначає Оксана Сілюкова, керівниця Регіонального офісу Програми «U-LEAD з Європою» на Херсонщині, комунікація під час війни – це про безпеку та надання населенню своєчасної інформації, від якої залежить життя людей. Вона наголошує, що в перші дні повномасштабного вторгнення на Херсонщині роботу із захисту території не координували, а мешканці реалізували ініціативи стихійно, без підтримки влади, що стало кричущим прикладом відсутності комунікації з трагічними наслідками [56].

3. Посилення зворотного зв’язку через механізми електронної демократії. Оскільки проведення зборів громадян у фізичному форматі часто неможливе, органи місцевого самоврядування активно впроваджують платформи для е-петицій, онлайн-опитувань та мобільні застосунки. Наведений вище приклад чат-боту «СВОЇ» демонструє ефективність такого підходу – інструмент дозволяє громадянам зручно спілкуватися з місцевою владою, отримувати консультації щодо державних сервісів, а також брати участь у консультаціях з громадськістю та підтримувати проєкти громадського бюджету.

4. Інклюзивна комунікація для вразливих груп та внутрішньо переміщених осіб. Значна частина громадян не має доступу до цифрових каналів, тому удосконалення передбачає створення контакт-центрів, використання соціальних патрулів та адаптацію контенту. Особливо показовим є досвід Херсонської області, де через активні бойові дії та окупацію частини територій мешканці розсіяні по всій країні та за кордоном. У відповідь на цей виклик місцева влада створює ради ВПО в громадах для прискорення інтеграції людей на новому місці.

5. Підвищення медіаграмотності та протидія дезінформації. Оскільки країна-агресор активно використовує фейки про роботу влади, розподіл гуманітарної допомоги, для вирішення цієї проблеми Програма «U-LEAD з Європою»

співпрацює з організацією «Internews Ukraine», яка професійно навчає посадовців будувати ефективну комунікацію всередині громади. За спостереженнями Internews, протягом останніх років суттєво виросла довіра саме до офіційних джерел інформування (Генштабу, територіальних командувань, сторінок Уряду та місцевої влади), що є викликом для органів місцевого самоврядування, адже комунікація має бути максимально злободенною, якісною та корисною [49].

6. Розвиток міжнародної комунікації та пошук партнерів для відновлення. Як свідчить досвід громад, що активно залучають міжнародну допомогу, ефективна комунікація з іноземними партнерами стає критично важливою. Наприклад, місто Львів завдяки вибудованій міжнародній комунікації зміг реалізувати масштабний проєкт UNBROKEN – екосистему лікування, протезування та реабілітації. Ініціатива Cities4Cities, яка є частиною шведської Програми Polaris, навчає представників громад розробляти комунікаційні плани для міжнародних проєктів, створювати карту стейкхолдерів та ефективно взаємодіяти з журналістами [43; 26].

При цьому важливо зазначити, що, за даними програми «U-LEAD з Європою», понад 1000 громад в Україні не мають жодного міста-побратима, а лише 15% команд на рівні керівництва володіють англійською мовою. Тому одним з напрямів вдосконалення є подолання мовного бар’єру та формування команди, здатної підтримувати міжнародну комунікацію.

7. Посткризова аналітика та адаптивне управління комунікаціями. Органи місцевого самоврядування потребують впровадження циклів оцінки ефективності комунікації. Показовим є досвід Боярської міської ради, де, за словами першої заступниці міського голови Тетяни Кочкової, не було окремого відділу, який відповідав за партнерства, і все трималось на волонтерах. Лише у січні 2025 року вдалося створити управління зі стратегічного партнерства та комунікацій – на це пішов цілий рік адвокації. Цей кейс демонструє важливість інституційного закріплення комунікаційних функцій для системної роботи [5].

Для аналізу змін, які відбулись у комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану були також проаналізовані зміни на прикладі м. Запоріжжя. Так, починаючи з 2022 року, система комунікації в місті зазнала суттєвої трансформації, зумовленої необхідністю підтримувати

зв’язок з громадою в умовах прифронтового міста, тимчасово окупованих територій та масового переміщення населення. До традиційних каналів (офіційний вебсайт, пресслужба, особисті прийоми) додалися нові, які можна класифікувати за такими групами.

1. Координаційні центри та хаби як гібридні канали комунікації. Найсуттєвішим нововведенням стало створення спеціалізованих координаційних структур, які виконують функцію комунікаційних мостів між владою та громадою. Показовим прикладом є Центр підтримки мешканців тимчасово окупованих територій Запорізької області, заснований у червні-жовтні 2022 року за підтримки Європейського Союзу як спільна ініціатива місцевої громадянської спільноти та органів влади Цей Центр став унікальним каналом, якого не існувало до війни, забезпечуючи:

– збір та аналіз інформації про ситуацію на окупованих територіях за шістьма ключовими сферами (освіта, охорона здоров’я, малий та середній бізнес, місцеве самоврядування, гуманітарні потреби);

– розробку рекомендацій для місцевої та обласної влади щодо вдосконалення комунікаційних зусиль;

– адресну гуманітарну підтримку, яка супроводжувалася комунікацією. Центр став прикладом горизонтальної комунікаційної структури, що діє на стику влади, громадянського суспільства та міжнародних партнерів [14].

2. Медійні кампанії в соціальних мережах. Якщо до 2022 року соціальні мережі використовувалися переважно для інформування, то під час війни вони перетворилися на інструмент підтримки морального духу та боротьби з дезінформацією. У місті була проведена комунікаційна кампанія в соціальних мережах, спрямована на підвищення обізнаності мешканців окупованих територій про гуманітарні зусилля України та міжнародних партнерів Результати кампанії демонструють нову якість комунікації:

– охоплено понад 200 000 осіб за менш ніж місяць;

– окремі публікації ставали вірусними – один допис про плани українців після перемоги та деокупації зібрав понад 47 400 переглядів, 417 репостів та 91 коментар, що свідчить про перехід від суто інформаційних повідомлень до емоційно

залученої, ідентитетно-орієнтованої комунікації, яка підтримує зв’язок з громадою навіть в умовах окупації [21].

3. Гарячі лінії (call-центри) для евакуаційної та гуманітарної підтримки. Війна створила потребу в цілодобових каналах зв’язку для критичних питань, пов’язаних з безпекою та евакуацією. Вже на початковому етапі повномасштабного вторгнення в Запоріжжі почали функціонувати спеціалізовані контакт-центри. Зокрема, для мешканців Маріуполя, які евакуювалися через Запоріжжя. Також у Бердянську (на той час ще підконтрольному Україні) діяли гуманітарні штаби, які надавали допомогу та прихисток переселенцям. Ці канали стали критично важливими для координації евакуації, яка відбувалася через Запоріжжя як основний хаб [20].

4. Інформаційна кампанія з підготовки до евакуації (друковані інструкції). У серпні 2022 року секретар Запорізької міської ради Анатолій Куртєв анонсував нову інформаційну кампанію для мешканців Запоріжжя щодо процедур дій у надзвичайних ситуаціях, зокрема евакуації. Кампанія реалізовувалася у партнерстві з організаціями Dorcas та Wodan Security International. У межах кампанії було підготовлено друковані інструкції, які пояснювали кожен етап евакуації, безпечні маршрути та вміст «тривожної валізи». Особливу увагу приділили вразливим групам населення. Цей канал – друковані матеріали в цифрову епоху, став вимушеним, але ефективним рішенням для охоплення літніх людей та тих, хто не має доступу до інтернету в умовах відключень електроенергії [8].

5. Закриті комунікаційні канали для посадовців (Telegram-чати депутатів). Хоча цей канал не є публічним, він став важливим елементом внутрішньої комунікації між посадовцями, що опосередковано впливає на якість зв’язку з громадою. На виконання розпорядження міського голови від 31 березня 2022 року «Про тимчасове обмеження доступу до публічної інформації на період воєнного стану», Запорізька міська рада обмежила публічний доступ до проєктів рішень. Натомість депутатів почали інформувати через закритий Telegram-чат, куди щовівторка подавалися проєкти рішень для ознайомлення. Це рішення викликало критику з боку журналістів та медіа-юристів як таке, що не відповідає закону «Про

доступ до публічної інформації», однак воно демонструє нову реальність, адже в умовах війни частина комунікації перемістилася в закриті канали міркувань безпеки, що створює напругу між вимогами прозорості та безпековими обмеженнями [36].

Узагальнюючи зазначене вище, було виявлено, що воєнний стан, запроваджений в Україні з 24 лютого 2022 року, зумовив фундаментальну трансформацію системи комунікації органів місцевого самоврядування з територіальними громадами. Традиційні, переважно інституційні та формалізовані моделі взаємодії виявилися недостатньо ефективними в умовах постійних безпекових загроз, внутрішнього переміщення населення, руйнування інфраструктури та інформаційної війни [54].

На основі аналізу відкритих джерел виокремлені ключові напрями вдосконалення організації комунікації – перехід до гібридних та мультиканальних моделей з пріоритетом цифрових рішень; запровадження адаптивної та кризово-орієнтованої комунікаційної політики; посилення зворотного зв’язку через механізми електронної демократії; інклюзивна комунікація для вразливих груп та внутрішньо переміщених осіб; підвищення медіаграмотності та протидія дезінформації у співпраці з профільними організаціями; розвиток міжнародної комунікації для залучення партнерів до відновлення; а також впровадження посткризової аналітики та адаптивного управління комунікаціями з інституційним закріпленням відповідних функцій.

Аналіз кейсу м. Запоріжжя як прифронтового міста показав, що місто виконує функцію головного хабу для евакуації та підтримки тимчасово окупованих територій, що сприяло появі якісно нових каналів комунікації. До них належать координаційні центри та хаби, цілеспрямовані медійні кампанії в соціальних мережах з елементами віральності та ідентитетно-орієнтованого контенту, гарячі лінії (call-центри) для евакуаційної та гуманітарної підтримки, друковані інструкції з підготовки до евакуації як канал для подолання цифрової нерівності, а також закриті комунікаційні канали для посадовців (Telegram-чати), запровадження яких, попри критику з боку медіа-юристів, демонструє напругу між вимогами прозорості та безпековими обмеженнями в умовах воєнного стану.

3.2. Рекомендації щодо вдосконалення організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану

Правовий режим воєнного стану суттєво впливу на процес комунікації між органами місцевого самоврядування та громадою в Україні. Перед тим, як сформувати рекомендації щодо вдосконалення даного процесу с урахуваннями того, що війна наразі триває, вважаємо доцільним проаналізувати кейси інших країн, які могли б бути корисними для України та виокремити їх специфіку.

Практика диференціації комунікаційних стратегій залежно від безпекового статусу території – дослідження, проведене Г. Явецем та Дж. Бронштейн щодо використання соціальних мереж п’ятьма ізраїльськими містами під час операції «Вартовий муру» (2021), виявило суттєві відмінності між містами прифронтової зони та тилу. Муніципалітети, розташовані безпосередньо в зоні обстрілів, зосереджували контент на оперативних інструкціях з безпеки та координації дій населення, тоді як міста в тилу акцентували увагу на підтримці суспільної єдності та інформуванні про способи допомоги постраждалим регіонам [58, с. 922-930].

Для України може бути корисною практика розробки типізованих комунікаційних моделей для різних категорій територій – прифронтові громади, тимчасово окуповані території, відносно безпечні регіони та деокуповані території. Ключовим висновком є те, що єдина стратегія комунікації для всіх типів громад є неефективною – необхідна адаптація змісту, тону та частоти повідомлень до конкретної безпекової ситуації.

Інтеграція цифрових каналів комунікації з традиційними методами інформування – ізраїльський досвід демонструє, що соціальні мережі (передусім Facebook) стали ключовим каналом комунікації між муніципалітетами та громадянами під час збройного конфлікту, забезпечуючи оперативне поширення інформації про безпекові заходи та правила поведінки. Водночас досвід Боснії та Герцеговини під час повеней 2025 року засвідчив критичні наслідки нехтування цифровими каналами – місто Прієдор покладалося виключно на аналогові форми комунікації (телефонна лінія, пресрелізи на вебсайті, Viber-група з менш ніж 1000 користувачів), що призвело до інформаційного вакууму. Як наслідок, мешканці змушені були покладатися на неофіційні джерела, зокрема сторінки місцевих

журналістів, які зібрали сотні тисяч переглядів. Водночас навіть створена гаряча лінія виявилася неефективною через відсутність підготовлених операторів та нездатність надати змістовні відповіді. Для України цей кейс актуалізує необхідність поєднання цифрових каналів (Telegram, Viber, Facebook) з традиційними (друковані інструкції, гучномовці, соціальні патрулі) з обов'язковим навчанням персоналу для роботи з гарячими лініями [41, с. 928-930; 49].

Використання спеціалізованих цифрових платформ для моніторингу потреб та двосторонньої комунікації – грузинський досвід розробки та впровадження платформи Elva («блискавка») демонструє ефективність використання SMS-технологій для комунікації з громадами, що проживають поблизу адміністративних меж з невизнаними територіями (Південна Осетія, Абхазія). Платформа, створена за підтримки Європейського Союзу та ПРООН, дозволяє волонтерам у 16 громадах, що постраждали від конфлікту, надсилати структуровані звіти за допомогою одного SMS-повідомлення, що кодує відповіді на до 40 запитань. Система використовується для моніторингу інцидентів біля адміністративної межі, повідомлень про інфраструктурні проблеми та запитів на екстрену допомогу [45; 48]. Для України цей кейс пропонує модель комунікації з мешканцями тимчасово окупованих територій та прифронтових зон, де доступ до інтернету може бути обмеженим або небезпечним. Важливим є також елемент раннього попередження: аналіз даних дозволяє прогнозувати інциденти та запобігати їм.

Гарячі лінії як інструмент запобігання ескалації. Європейська моніторингова місія в Грузії (EUMM) з 2009 року підтримує цілодобову гарячу лінію між сторонами конфлікту вздовж адміністративних меж з Абхазією та Південною Осетією. Лінія використовується для вирішення широкого спектра питань – медичні перетини кордону, затримання осіб, встановлення парканів, доступ до водопостачання та інші гуманітарні проблеми. Станом на 2018 рік лінія отримала понад 6000 дзвінків, що сприяло своєчасному вирішенню конфліктів та запобіганню ескалації. Для України цей кейс актуальний у контексті створення комунікаційних каналів між військово-цивільними адміністраціями на деокупованих територіях, органами місцевого самоврядування та міжнародними

моніторинговими місіями для оперативного вирішення гуманітарних питань мешканців прифронтових громад [47].

Кризове планування комунікацій та підготовка персоналу – аналіз реакції міста Прієдор (Боснія і Герцеговина) на повені 2025 року виявив системні недоліки в організації кризової комунікації – відсутність навченого персоналу, невизначеність повноважень, відсутність попередньої координації з місцевими медіа та нездатність протидіяти дезінформації. Співробітники, які не мали жодного тренінгу з кризової комунікації, були змушені обслуговувати сотні дзвінків без необхідної інформації. Це призвело до поширення фейків та соціальної напруги [45].

Для України це означає необхідність: розробки типових кризових комунікаційних планів для громад з різним безпековим статусом; обов'язкового навчання співробітників органів місцевого самоврядування основам кризової комунікації; створення механізмів швидкого спростування дезінформації.

Залучення молоді та використання сучасних медіаформатів. Згадане вище дослідження Г. Явеца та Дж. Бронштейн також показало, що муніципалітети, які використовували візуальний контент (фотографії, відео, інфографіку), досягали значно вищих рівнів залучення аудиторії під час кризи. У роботі Strong Cities Network наголошується на важливості використання платформ TikTok, Instagram та YouTube для охоплення молодіжної аудиторії, а також залучення молодих активістів та інфлюенсерів до поширення офіційних повідомлень. Для України це передбачає розширення каналів комунікації органів місцевого самоврядування (зокрема через TikTok та Instagram), створення відеодайджестів з відповідями мера на запитання мешканців (як це впроваджено в Острозькій громаді, де такі відео досягають 5000 переглядів), та залучення молоді до розробки комунікаційних матеріалів [58, с. 925-930].

Постконфліктне відновлення довіри через практичну співпрацю – досвід Боснії і Герцеговини, де протягом трьох десятиліть після Дейтонської угоди зберігаються глибокі суспільні розколи, демонструє ефективність підходу, за якого надання базових послуг стає інструментом примирення та відновлення довіри між громадами та інституціями. Проєкт «Підтримка миру та соціальної згуртованості»

(2022-2025) охопив дев’ять муніципалітетів, провів 32 структуровані громадські діалоги за участі понад 500 мешканців, реалізував 20 ініціатив із соціальної підтримки (для осіб з інвалідністю, ветеранів, постраждалих від домашнього насильства) та створив 16 шкільних клубів критичного мислення для понад 700 учнів. Ключовим елементом є залучення громадян до спільного визначення пріоритетів відновлення, що формує спільну відповідальність [57]. Для України цей кейс актуалізує необхідність інтеграції комунікації в процеси відновлення на деокупованих територіях: організація громадських діалогів, залучення внутрішньо переміщених осіб до прийняття рішень, створення центрів підтримки ветеранів.

Спільноти практики для обміну досвідом між громадами. У червні 2025 року Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи спільно з Асоціацією міст України започаткували Спільноту практики (Community of Practice) – платформу для регулярного обміну знаннями між українськими муніципалітетами щодо прозорості, доброчесності та участі громадян. У межах третього національного конкурсу «Найкращі історії стійкості та спільних дій громад у воєнний час» було визнано 12 громад, які продемонстрували досягнення у трьох сферах – залучення молоді до місцевого прийняття рішень, створення центрів підтримки ветеранів та інноваційні комунікаційні інструменти. Цей підхід може бути поширений для систематизації досвіду комунікації в різних типах громад та його масштабування [50].

Переходячи безпосередньо до практики України, слід зазначити, що Асоціація міст України, враховуючи потребу в більш ґрунтовному перегляді засад місцевого самоврядування, затвердила власну Концепцію відновлення місцевого самоврядування України 1 квітня 2024 року. Позиція Асоціації, яку озвучила радниця Голови АМУ Оксана Продан, полягає в тому, що Концепція 2014 року потребує не «особливостей реалізації» чи навіть актуалізації, а нової редакції через суттєву зміну умов і обставин.

У рамках дискусії щодо оновлення нормативної бази Асоціація міст України наполягає на врахуванні низки критичних для комунікації органів місцевого самоврядування з громадою питань, зокрема запобігання редецентралізації (позбавлення громад прав власності на землі водного та лісового фондів); усунення

надмірного контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування (наразі 26 державних органів здійснюють нагляд); компенсації втрат місцевих бюджетів внаслідок рішень державної влади (вилучення ПДФО, реверсна дотація) [50].

Оновлення концептуальних засад відбувається за активної участі міжнародних партнерів. Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи підтримує зусилля щодо напрацювання нової редакції Концепції, забезпечуючи приведення українського законодавства у відповідність до норм європейського права. Зокрема, одним із пріоритетів оновленого документа визначено «приведення місцевого самоврядування у відповідність до норм європейського права», що включає імплементацію положень Європейської хартії місцевого самоврядування в частині права громадян на участь в управлінні місцевими справами.

Міністерство розвитку громад та територій України системно оприлюднює моніторингові звіти щодо стану реформи місцевого самоврядування. Зокрема, Моніторинг станом на 1 квітня 2026 року фіксує ключові тенденції, що мають значення для розвитку комунікації.

Серед таких тенденцій збереження міжнародної активності територіальних громад (491 громада має міжнародні партнерства, укладено 2110 договорів, співпраця охоплює 64 країни). Це свідчить про розширення зовнішньо комунікаційної діяльності органів місцевого самоврядування як інструменту залучення ресурсів для відновлення та розвитку. Також фіксується розширення мережі ЦНАП (5716 об’єктів, 5405 працюють) при одночасній нерівномірності їх функціонування через безпекову ситуацію. Це актуалізує необхідність розвитку дистанційних каналів комунікації та адміністративних послуг [31].

На основі аналізу сучасних досліджень та практик функціонування громад у воєнний період можна виокремити такі ключові напрями вдосконалення організації комунікації.

1. Інституціоналізація комунікаційних функцій в структурі органів місцевого самоврядування. Однією з ключових проблем є відсутність у багатьох громадах чітко визначених посадових осіб, відповідальних за комунікацію із жителями та їх залучення. Дослідження, проведене Програмою Polaris, засвідчило, що кадровий дефіцит та високе навантаження на працівників місцевого самоврядування суттєво

обмежують ефективність комунікаційної діяльності. Напрямом вдосконалення є запровадження спеціалізованих посад або структурних підрозділів із комунікацій, що дозволить системно підходити до інформування громадськості та організації зворотного зв'язку. Досвід Черкаської селищної військової адміністрації Донецької області демонструє, що чітке розмежування функціональних обов'язків між відділами дозволяє уникнути дублювання повноважень, оптимізувати фінансування та підвищити загальну ефективність управління навіть в умовах близькості до лінії фронту [35].

2. Оновлення статутів територіальних громад як правової основи комунікації. Дослідження Polaris виявило, що майже 40% громад досі не мають статуту, а більшість із тих, хто його має, ухвалили цей документ до набрання чинності новим законодавством і потребують його актуалізації. Відповідно до законодавчих вимог, до 1 січня 2027 року статут стане обов'язковим для кожної громади. Удосконалення комунікації передбачає приведення статутів у відповідність до законодавства, що створить правові підстави для впровадження механізмів участі громадян – від громадських слухань до місцевих ініціатив. Запровадження таких норм сприятиме підвищенню прозорості діяльності органів місцевого самоврядування та формуванню довіри між владою та громадою [55].

3. Розвиток цифрових каналів комунікації з урахуванням обмежень воєнного стану. В умовах воєнного стану цифрові канали, передусім офіційні вебсайти та сторінки в соціальних мережах, домінують у комунікації органів місцевого самоврядування із жителями. Разом із тим ефективність такої комунікації обмежується низьким рівнем цифрової грамотності окремих категорій населення. Дослідники наголошують на важливості застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема концепції «громада у смартфоні». Напрямом вдосконалення є розробка та впровадження спеціалізованих цифрових інструментів (мобільних застосунків, чат-ботів, платформ для е-петицій) з одночасним навчанням мешканців їх використанню. При цьому важливо усвідомлювати, що виключно технологічний підхід не здатен повністю забезпечити підвищення рівня функціонування системи місцевого самоврядування.

4. Диференціація комунікаційних стратегій залежно від безпекової ситуації на території. Як зазначає А. Жорницька, можливості для участі та форми взаємодії громадян із владою суттєво залежать від безпекового статусу території. У прифронтових та зонах високого ризику переважають оперативні управлінські рішення, спрямовані на безпеку населення; на деокупованих територіях акцент зміщується на питання відновлення та соціальної підтримки; у відносно безпечних регіонах зберігається потенціал для консультацій, партнерства та залучення мешканців. Удосконалення комунікації вимагає розробки диференційованих моделей, що враховують специфіку кожної з цих зон. При цьому важливо, щоб тимчасові обмеження, пов'язані з безпекою, мали чіткі часові межі та супроводжувалися збереженням зворотного зв'язку з громадою [59, с. 270-280].

5. Використання механізмів публічних консультацій та діалогових форматів. Незважаючи на безпекові обмеження, практика свідчить про ефективність використання діалогових форматів комунікації. Прикладом є проведення Community Safety Dialogues (діалогів з безпеки громад) у Дніпропетровській області за підтримки EUAM Ukraine. У ході таких діалогів місцева влада, поліція, соціальні служби та представники громади спільно аналізують найбільш нагальні проблеми безпеки – від доступу до укриттів до реінтеграції ветеранів та протидії дезінформації, розробляючи реалістичні локальні плани дій. Цей формат сприяє відновленню довіри та формуванню спільної відповідальності за безпеку громади в умовах воєнного стресу, переміщення та невизначеності [46].

6. Підвищення спроможності органів місцевого самоврядування через навчання та методичну підтримку. Практика роботи з прифронтовими громадами показує, що системна консультаційна підтримка дозволяє оптимізувати внутрішні процеси, привести внутрішні регламенти у відповідність до законодавства та чітко розмежувати функції різних відділів. Удосконалення у цьому напрямі включає організацію регулярних тренінгів з кризової комунікації, цифрових інструментів, медіаграмотності, а також обмін досвідом між громадами, зокрема між прифронтовими та тиловими регіонами в межах національних проєктів.

7. Інтеграція комунікації в процеси відновлення та планування розвитку громад. Під час війни комунікація набуває стратегічного значення як інструмент

кризового управління та зниження ризиків. Досвід прифронтових громад Запорізької області свідчить, що навіть в умовах постійної небезпеки можливе впровадження соціальних послуг, створення просторів для літніх людей, центрів життєстійкості, захисту від домашнього насильства та спортивних закладів. Ключовим напрямом вдосконалення є залучення мешканців до обговорення пріоритетів відновлення [52, с. 80-90].

Отже, вдосконалення організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах воєнного стану в Україні потребує комплексного підходу, що ґрунтується на синтезі міжнародного досвіду, актуалізації національної нормативно-правової бази та врахуванні безпекових особливостей різних категорій територій.

Аналіз кейсів Ізраїлю, Грузії, Боснії та Герцеговини свідчить про ефективність таких практик як диференціація комунікаційних стратегій залежно від безпекового статусу території; інтеграція цифрових каналів (соціальні мережі, SMS-платформи, гарячі лінії) з традиційними методами інформування; кризове планування та системне навчання персоналу; залучення молоді через сучасні медіаформати; використання діалогових форматів для постконфліктного відновлення довіри; створення спільнот практики для обміну досвідом між громадами.

Нормативно-правове підґрунтя змін в Україні формується через оновлення Концепції реформування місцевого самоврядування (зокрема, визначення вектора «участь жителів»), ухвалення Асоціацією міст України альтернативної Концепції відновлення місцевого самоврядування (2024), а також через системний моніторинг реформи Міністерством розвитку громад та територій.

На основі дослідження виокремлено сім ключових напрямів вдосконалення комунікації, серед яких інституціоналізація комунікаційних функцій в структурі органів місцевого самоврядування; оновлення статутів територіальних громад як правової основи комунікації; розвиток цифрових каналів з урахуванням обмежень воєнного стану; диференціація комунікаційних стратегій залежно від безпекової ситуації; використання механізмів публічних консультацій та діалогових форматів; підвищення спроможності місцевого самоврядування через навчання та методичну

підтримку; інтеграція комунікації в процеси відновлення та планування розвитку громад.

Отже, у підсумку зазначимо, що на основі аналізу відкритих джерел 2022-2025 років виокремлено сім ключових напрямів вдосконалення організації комунікації – перехід до гібридних та мультиканальних моделей з пріоритетом цифрових рішень; запровадження адаптивної та кризово-орієнтованої комунікаційної політики; посилення зворотного зв'язку через механізми електронної демократії; інклюзивна комунікація для вразливих груп та внутрішньо переміщених осіб; підвищення медіаграмотності та протидія дезінформації; розвиток міжнародної комунікації; впровадження посткризової аналітики та адаптивного управління комунікаціями.

Аналіз кейсу м. Запоріжжя як прифронтового міста та головного хабу для евакуації показав появу якісно нових каналів комунікації: координаційні центри та хаби, цілеспрямовані медійні кампанії в соціальних мережах з елементами віральності та ідентитетно-орієнтованого контенту, гарячі лінії (call-центри) для евакуаційної та гуманітарної підтримки, друковані інструкції з підготовки до евакуації як канал подолання цифрової нерівності, а також закриті комунікаційні канали для посадовців (Telegram-чати).

Вдосконалення організації комунікації потребує комплексного підходу, який ґрунтується на синтезі міжнародного досвіду, актуалізації національної нормативно-правової бази та врахуванні безпекових особливостей різних категорій територій (прифронтові громади, тимчасово окуповані території, відносно безпечні регіони, деокуповані території). Аналіз кейсів Ізраїлю (диференціація комунікаційних стратегій), Грузії (SMS-платформа Elva для моніторингу потреб, гарячі лінії EUMM), Боснії та Герцеговини (кризове планування, постконфліктне відновлення довіри через діалоги) дозволив виокремити ефективні практики, релевантні для України.

На основі дослідження сформульовані ключові рекомендації – інституціоналізація комунікаційних функцій в структурі органів місцевого самоврядування; оновлення статутів територіальних громад як правової основи комунікації; розвиток цифрових каналів з урахуванням обмежень воєнного стану;

диференціація комунікаційних стратегій залежно від безпекової ситуації; використання механізмів публічних консультацій та діалогових форматів; підвищення спроможності органів місцевого самоврядування через навчання та методичну підтримку; інтеграція комунікації в процеси відновлення та планування розвитку громад.

ВИСНОВКИ

Актуальність теми дослідження організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану зумовлена кардинальною трансформацією системи публічного управління в Україні після 24 лютого 2022 року. Саме на місцевому рівні найбільш відчутно проявляються наслідки війни – безпекові загрози, внутрішнє переміщення населення, руйнування інфраструктури та гуманітарні потреби, що вимагає від органів місцевого самоврядування оперативного реагування та ефективної взаємодії з територіальними громадами.

В умовах воєнного стану комунікація набуває статусу не допоміжної, а стратегічної функції управління, оскільки від її якості залежать довіра до влади, узгодженість дій громади, мобілізація ресурсів та здатність протистояти інформаційним атакам ворога. Водночас традиційні моделі комунікації виявилися недостатньо ефективними, а чинні наукові розробки переважно зосереджені на дотичних аспектах (правове регулювання, децентралізація), залишаючи поза увагою комунікаційну систему як самостійний об’єкт дослідження.

Аналіз наявної літератури засвідчив, що більшість праць зосереджені на дотичних аспектах – трансформації публічного управління, правовому регулюванні місцевого самоврядування та децентралізації. Водночас комунікаційна система як самостійний об’єкт наукового аналізу залишається недостатньо вивченою. Виявлено суттєві прогалини – брак емпіричних досліджень із опитуваннями мешканців щодо задоволеності комунікацією; відсутність теоретичних моделей, які б системно описували взаємодію з різними соціально-демографічними групами (внутрішньо переміщені особи, люди похилого віку, молодь, мешканці прифронтових та деокупованих територій); а також брак адаптованих до умов воєнного стану методик оцінювання ефективності комунікаційної діяльності органів місцевого самоврядування.

У роботі уточнено ключові поняття дослідження. Комунікація визначена як багатофункціональний двосторонній процес, що забезпечує як пряме інформування громади з боку влади, так і зворотний зв’язок. В умовах воєнного стану актуалізується перехід від вертикальної моделі «панування – підпорядкування» до горизонтальної моделі «партнерство – співпраця». Органи

місцевого самоврядування розглянуто як виборні органи територіальних громад, наділені повноваженнями вирішувати питання місцевого значення, що в умовах воєнного стану функціонують паралельно з військовими адміністраціями. Громада (територіальна громада) розглядається як первинний суб'єкт місцевого самоврядування – сукупність жителів, об'єднаних постійним проживанням у межах певної адміністративно-територіальної одиниці та спільними цілями. Воєнний стан згідно законодавства України є особливим правовим режимом, який встановлює обмеження конституційних прав і свобод, зокрема у сфері доступу до публічної інформації, що безпосередньо впливає на організацію комунікації органів місцевого самоврядування.

Дипломна робота ґрунтується на принципах історичності, об'єктивності, комплексності та науковості. Застосовано три методологічні підходи: історичний (виявлення еволюції форм і методів комунікації), системний (розгляд комунікації як цілісної, багаторівневої, адаптивної системи, що включає макро-, мезо- та мікрорівні) та комплексний (поєднання кількісних і якісних методів). Така методологічна конфігурація дозволяє забезпечити цілісне, багатовимірне та об'єктивне вивчення організації комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах воєнного стану.

Система комунікації органів місцевого самоврядування з громадою є багаторівневим утворенням, яке складається з трьох взаємопов'язаних підсистем: інституційної (спеціалізовані структурні підрозділи та посадові особи), технологічної (сукупність каналів, засобів та інструментів комунікації) та функціонально-процесуальної (комунікативні дії, процедури, регламенти). На основі класифікації Дж. Ґрунінга встановлено, що в українській практиці переважають пропагандистська та журналістська моделі, які не передбачають повноцінного зворотного зв'язку з громадськістю. Водночас модель CLEAR запропонована як дієвий діагностичний інструмент для оцінювання та вдосконалення комунікативної взаємодії.

Кризова комунікація органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану набуває принципово інших характеристик порівняно з мирним часом, виконуючи не лише інформаційну, а передусім мобілізаційну, координаційну та

психологічно-стабілізуючу функції. Ключовими принципами кризової комунікації визначено швидкість (здатність надавати інформацію протягом першої години після події), координованість (несуперечливість повідомлень), відкритість та достовірність. Основним комунікаційним викликом стала відсутність готових інструкцій, що змусило органи місцевого самоврядування діяти в «ручному режимі». Соціальні медіа та месенджери (Telegram, Viber, Facebook) визначено найефективнішими каналами комунікації, оскільки вони забезпечують оперативне поширення інформації та охоплення широкої аудиторії. Результативність кризової комунікації значною мірою залежить від рівня попередньої підготовки, наявності комунікаційного плану, сформованої антикризової команди та визначеної особи, відповідальної за спілкування із ЗМІ.

В умовах воєнного стану організація комунікації органів місцевого самоврядування в Україні трансформувалася від переважно формального інформування до оперативної, кризово орієнтованої та цифрової моделі взаємодії. Вирішального значення набули швидкість реагування, достовірність повідомлень і здатність підтримувати постійний зв’язок через інтернет-ресурси та соціальні мережі. Одночасно війна актуалізувала потребу в координації між органами місцевого самоврядування, військовими адміністраціями та інститутами громадянського суспільства.

На основі аналізу відкритих джерел 2022-2025 років виокремлені ключові напрями вдосконалення, зокрема перехід до гібридних та мультиканальних моделей комунікації з пріоритетом цифрових рішень (впровадження чат-боту «СВОЇ»); запровадження адаптивної та кризово-орієнтованої комунікаційної політики; посилення зворотного зв’язку через механізми електронної демократії; інклюзивна комунікація для вразливих груп та внутрішньо переміщених осіб; підвищення медіаграмотності та протидія дезінформації; розвиток міжнародної комунікації для залучення партнерів до відновлення; впровадження посткризової аналітики та адаптивного управління комунікаціями з інституційним закріпленням відповідних функцій. Аналіз кейсу м. Запоріжжя як прифронтового міста та головного хабу для евакуації показав появу якісно нових каналів комунікації – координаційні центри та хаби, цілеспрямовані медійні кампанії в соціальних

мережах з елементами віральності та ідентитетно-орієнтованого контенту, гарячі лінії (call-центри) для евакуаційної та гуманітарної підтримки, друковані інструкції з підготовки до евакуації як канал подолання цифрової нерівності, а також закриті комунікаційні канали для посадовців (Telegram-чати), запровадження яких демонструє напругу між вимогами прозорості та безпековими обмеженнями.

Обґрунтовано, що вдосконалення потребує комплексного підходу, який ґрунтується на синтезі міжнародного досвіду, актуалізації національної нормативно-правової бази та врахуванні безпекових особливостей різних категорій територій (прифронтові громади, тимчасово окуповані території, відносно безпечні регіони, деокуповані території). Аналіз кейсів Ізраїлю (диференціація комунікаційних стратегій), Грузії (SMS-платформа Elva, гарячі лінії EUMM), Боснії та Герцеговини (кризове планування, постконфліктне відновлення довіри через діалоги) дозволив виокремити ефективні практики, релевантні для України. На основі дослідження сформульовано ключові рекомендації: інституціоналізація комунікаційних функцій в структурі органів місцевого самоврядування; оновлення статутів територіальних громад як правової основи комунікації; розвиток цифрових каналів з урахуванням обмежень воєнного стану; диференціація комунікаційних стратегій залежно від безпекової ситуації; використання механізмів публічних консультацій та діалогових форматів; підвищення спроможності органів місцевого самоврядування через навчання та методичну підтримку; інтеграція комунікації в процеси відновлення та планування розвитку громад.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до виборів під час війни, віра в перемогу (лютий–березень 2025р.). URL: https:razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-pid-chas-viiny-vira-v-peremogu-liutyiberezen-2025r (дата звернення: 27.03.2026).

2. Міністерство цифрової трансформації Україні. Цифровізація регіонів і громад: перші вимірювання 2025 року. URL: https:thedigital.gov.ua/news/technologies/tsifrovizatsiya-regioniv-i-gromad-pershi-vimiryuvannya-2025-roku (дата звернення: 27.03.2026).

3. Жорницька А. Реалізація державної політики розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні в умовах воєнного стану. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. 2025. Вип. 1. С. 45–56. http://doi.org/10.26565/1727-6667-2025-2-16

4. Курилас В. Децентралізація та місцеве самоврядування в умовах воєнного стану: виклики та можливості. *Аспекти публічного управління*. 2024. Т. 12, № 2. С. 23–31. DOI: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.21

5. Баранова К. Медіатехнології та кризові комунікації Київської міської державної адміністрації: еволюція інструментів (COVID-19 та воєнний стан). *Наукові записки Інституту журналістики*. 2023. № 2. С. 112–124. https://doi.org/10.28925/2524-2644.2024.176

6. Local Governance and Communication Challenges During Martial Law in Ukraine. *PONARS Eurasia Policy Memo*. 2024. No. 856. URL: https:www.ponarseurasia.org (дата звернення: 27.04.2026).

7. Лялюк О. Правове регулювання компетенції місцевого самоврядування в умовах війни. *Право України*. 2023. № 5. С. 67–79. DOI: 10.21564/2414-990X.160.273170.

8. Доступ до публічної інформації в умовах воєнного стану: роз’яснення експертів U-LEAD. Програма «U-LEAD з Європою». 2024. URL: https:u-lead.org.ua (дата звернення: 27.04.2026).

9. Case study: доступ журналістів до нарад Миколаївського міського голови в умовах воєнного стану. *Інститут масової інформації*. 2023. URL: https:imi.org.ua (дата звернення: 27.04.2026).

10. Шиян А.А., Азарова А.О., Никифорова Л.О., Ткачук Л.М. Моделювання комунікації між громадою та владою в процесі виконання соціальних проектів в контексті е-демократії та публічного адміністрування. *Економічні горизонти*. 2019. № 1(8). С. 89–98. DOI: 10.31499/2616-5236.1(8).2019.179384.

11. Бараболя В. Комунікація між владою та громадою в територіальних громадах України: виклики війни, децентралізації та шляхи інституційної реалізації. *Науковий часопис Ужгородського національного університету. Серія: Політологія. Політичні науки та методика їх викладання*. 2025. Vol. 37 No. 07. С. 72-83. DOI: 10.31392/UDU-nc.series22.2025.37.07.

12. Конституція України. URL: https:zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 20.03.2026).

13. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». URL: https:zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 20.03.2026).

14. Павлович-Сенета Я.П., Лозинський Ю.Р. Становлення та перспективи розвитку місцевого самоврядування в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Вип. 90, ч. 1. С. 321–326. DOI: https:doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.1.42.

15. Клєвцєвич Н.А. Територіальна громада: наукові підходи до визначення сутності. *Економіка та суспільство*. 2024. N9. С.1-19. https:doi.org/10.5281/zenodo.13372474

16. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». URL: https:zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення: 15.03.2026).

17. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 142 с.

18. Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / В.І. Зацерковний, І.В. Тішаєв, В.К. Демидов. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.

19. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.

20. Левчук М.Г. Моделі зв'язків з громадськістю органів місцевого самоврядування. *Економіка і держава*. 2009. № 8. С. 81–83.

21. Grunig J. E. Hunt T. Managing Public Relations. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1984. 550 p.

22. Михайловська О. В. Деякі аспекти комунікативної взаємодії органів місцевого самоврядування та громадськості. *Науковий вісник Полісся*. 2016. № 1 (5). С. 56–63.

23. Lowndes V. Pratchett L. Stoker G. Diagnosing and Remedying the Failings of Official Participation Schemes: The CLEAR Framework. *Social Policy & Society*. 2006. Vol. 5, No. 2. P. 281–291.

24. Дубіна О. М., Співак М. В. Інтернет та соціальні мережі як комунікаційні інструменти в діяльності органів державної влади. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 2. С. 220-223. DOI: https:doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/51.

25. Лациба М. В. Лукеря І. М. Ващук-Огданська О. Л. *Місцева демократія в Україні: нові стандарти*. Київ : Агентство «Україна», 2013. 232 с.

26. Barabanov A., Usacheva E. The Internet and Local Government Communication with Citizens and Local Communities. *Lecture Notes in Networks and Systems*. 2024. Vol. 951. P. 437–450. DOI: https:doi.org/10.1007/978-3-031-56677-6_34

27. Шегида Л. Кризові комунікації як інструмент забезпечення стійкості громад. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2022. Вип. 27. С.135-142. DOI: https:doi.org/10.35432/tisb272022276822.

28. Грабовець І., Черноус Л. Стратегія кризової комунікації у системі «влада-громадськість» в умовах воєнного стану в Україні: етапи, чинники, характерні риси. *Грані*. 2025. Т. 28, № 1. С. 216-222. DOI: https:doi.org/10.15421/172526.

29. Лушагіна Т. Комунікативна політика органів публічної влади під час війни. *Public Administration and Regional Development*. 2023. № 20. С.471-491. DOI: https:doi.org/10.34132/pard2023.20.09.

30. Індекс медіаграмотності українців: 2020–2022 / ГО «Детектор медіа»; дослідж. агенція «New Image Marketing Group». URL: https:en.detector.media/post/media-literacy-index-of-ukrainians-2020-2022-short-presentation (дата звернення: 16.04.2026).

31. Ніцевич О. В. Проблеми комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 2. С.10-14. DOI: https:doi.org/10.32850/sulj.2024.2.2.

32. Корнієвський О. А. Комунікація влади та громадськості в умовах воєнного стану. *Політичне життя*. 2025. № 1. С. 88-93. DOI: 10.31558/2519-2949.2025.1.5.

33. Crisis Response in War : Research Report / Kyiv School of Economics ; ICLD. Kyiv, 2024. URL: https:kse.ua/kse-research/local-democracy-and-resilience-in-ukraine-learning-from-communities-crisis-response-in-war/ (дата звернення: 17.04.2026).

34. Keudel O. Polycentric governance in practice: The case of Ukraine’s decentralised crisis response during the Russo-Ukrainian war. *Journal of Public Finance and Public Choice*. 2023. Vol. 1, P. 1–26. DOI: https:doi.org/10.1332/25156918Y2023D000000002.

35. (Not) the Right Time? Challenges and opportunities for public participation at the local level during the war : Seminar Materials / Cedos ; KSE. 2024. URL: https:cedos.org.ua/en/news/cedos-i-kse-proveli-seminar-pro-gromadsku-uchast-na-misczevomu-rivni-pid-chas-vijni/ (дата звернення: 17.04.2026).

36. Блінов Є. Соціальні комунікації місцевої влади у воєнний час (на прикладі Одеської міської ради). *Dialog: mediastudios*. 2023. № 29. С.21-34. DOI: https:doi.org/10.18524/2308-3255.2023.29.300632.

37. Проєкт «СВОЇ: Сайт та чат-бот для громади» / EGAP, Фонд Східна Європа. URL: https:toolkit.in.ua/ (дата звернення: 05.04.2026).

38. U-LEAD with Europe. Напрями комунікації в громадах / U-LEAD with Europe. URL: https:u-lead.org.ua/ (дата звернення: 01.04.2026).

39. Internews Ukraine. Annual report 2022: 2022 WAS A YEAR OF SHOCKS, FIGHTING BACK, AND VICTORIES / Internews Ukraine. 2023. 10 Mar. URL: https:internews.ua/en/report/2022-year (дата звернення: 01.04.2026).

40. Cities4Cities. United4Ukraine: Initiative for Municipal Partnerships. URL: https:cities4cities.eu/ (дата звернення: 03.04.2026).

41. Львівська міська рада. У Львові офіційно відкрили навчальний простір медшколи Університету UNBROKEN. Офіційний сайт Львівської міської ради. 2026. 17 трав. URL: https:city-adm.lviv.ua/news/science-and-health/medicine/u-lvovi-ofitsiino-vidkryly-navchalnyi-prostir-medshkoly-universytetu-unbroken/ (дата звернення: 03.04.2026).

42. Боярська міська рада. Управління міжнародного співробітництва, економічного аналізу та стратегічних комунікацій Офіційний сайт Боярської міської ради. URL: https:boiarka-rada.gov.ua/miska-rada/vykonavchyj-komitet/aparat-vykonavchogo-komitetu/upravlinnya-mizhnarodnogo-spivrobitnycztva-ekonomichnogo-analizu-ta-strategichnyh-komunikaczij/ (дата звернення: 17.10.2026).

43. Запорізька обласна державна адміністрація. В Запорізькій області працює Єдина гаряча лінія з евакуації. Офіційний сайт Запорізької обласної державної адміністрації. 2025. 29 груд. URL: https:www.zoda.gov.ua/news/77395/v-zaporizkiy-oblasti-pratsjuje-jedina-garyacha-liniya-z-evakuatsiji.html (дата звернення: 20.04.2026).

44. Кулькова А. Безпечний виїзд із прифронтових територій – як в Запорізькій області працює цілодобова гаряча лінія з евакуації. *Запорізька міська інтернет-газета «Запоріжжя.City»*. 2025. 30 груд. URL: https:zprz.city/news/view/bezpechnij-viizd-iz-prifrontovih-teritorij-yak-v-zaporizkij-

oblasti-pratsyue-tsilodobova-garyacha-liniya-z-evakuatsii (дата звернення: 20.04.2026).

45. Крамаренко І. Евакуація на Запоріжжі: куди звертатися за допомогою та розселенням. *Акцент*. 2026. 7 січ. URL: https:akzent.zp.ua/evakuatsiya-na-zaporizhzhi-kudy-zvertatysya-za-dopomogoyu-ta-rozselennyam/ (дата звернення 25.04.2026).

46. Департамент соціального захисту населення Запорізької обласної державної адміністрації. Евакуація в Запорізькій області: що потрібно знати. Facebook. 2026. 15 січ. URL: https:www.facebook.com/dsznzoda/posts/871170495660135 (дата звернення: 25.04.2026).

47. Укрінформ. У Запоріжжі працюють два контакт-центри підтримки для евакуйованих з Маріуполя. *Укрінформ*. 2022. 17 трав. URL: https:www.ukrinform.ua/rubric-regions/3431255-u-zaporizzi-pracuut-dva-kontaktcentri-pidtrimki-dla-evakujovanih-z-mariupola.html (дата звернення: 28.03.2026).

48. Yavetz G., Bronstein J. Cities under fire: Crisis communication on home front versus frontline cities' Facebook pages during operation ‘Guardian of the Walls’. *Journal of Contingencies and Crisis Management*. 2023. Vol. 31, No. 4. P. 922-935. URL: https:onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-5973.12448 (дата звернення: 28.03.2026).

49. BIRN. Crisis Communication Falls Short in Flood-Hit North Bosnia. *Balkan Insight*. 2025. 16 June. URL: https:far-rightmap.balkaninsight.com/2025/06/16/crisis-communication-falls-short-in-flood-hit-north-bosnia/ (дата звернення: 28.03.2026).

50. Elva Platform. Elva, crowd-sourcing conflict in the South Caucasus. *Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa*. 2013. 14 May. URL: https:www.balcanicaucaso.org/en/cp_article/elva-crowd-sourcing-conflict-in-the-south-caucasus/ (дата звернення: 28.04.2026).

51. EUMM Georgia. EUMM's Hotline Reduces Hostilities by Fostering Communication. *Info Center Georgia*. 2018. 20 June. URL: http:old.infocenter.gov.ge/index.php?newsid=2007 (дата звернення: 28.04.2026).

52. United Nations Peacebuilding Fund. Rebuilding Trust, One Municipality at a Time in Bosnia and Herzegovina. *United Nations*. 2025. URL: https:www.un.org/peacebuilding/content/rebuilding-trust-one-municipality-time-bosnia-and-herzegovina (дата звернення: 01.05.2026).

53. Internews Ukraine. Hromadas communications: a new strategy. *Internews Ukraine. 2026*. 2 Apr. URL: https:internews.ua/en/project/hromadas-communications-a-new-strategy (дата звернення: 01.05.2026).

54. Оновлення Концепції на державному рівні. *Асоціація міст України*. 2025. 20 черв. URL: https:www.auc.org.ua/novyna/onovlennya-koncepciyi-na-derzhavnomu-rivni (дата звернення: 01.05.2026).

55. Реформа місцевого самоврядування: ключові тенденції за підсумками I кварталу 2026 року. *Децентралізація*. 2026. 28 квіт. URL: https:decentralization.gov.ua/news/20636 (дата звернення: 03.05.2026).

56. Polaris Programme. The Polaris Programme Presented the Results of a Study on Informing and Engaging Residents of Hromadas under Martial Law Polaris: Support to Multilevel Governance in Ukraine. 2026. 10 Mar. URL: https:polaris.org.ua/en/news-events/news/novyny/prohrama-polaris-prezentuvala-rezultaty-doslidzhennia-pro-informuvannia-ta-zaluchennia-zhyteliv-hromad-v-umovakh-voiennoho-stanu-2 (дата звернення: 03.05.2026).

57. Zhornytska A. Implementation of state policy on the development of civil society at the regional level under martial law Theory and Practice of Public Administration. 2025. Vol. 2, No. 81. P. 271-288. DOI: https://doi.org/10.26565/1727-6667-2025-2-16

58. EUAM Ukraine. Building Safer Communities Together: From Dialogue To Action In Dnipropetrovsk Oblast EUAM Ukraine. 2026. 12 Feb. URL: https:www.euam-ukraine.eu/news/building-safer-communities-together-from-dialogue-to-action-in-dnipropetrovsk-oblast/ (дата звернення: 05.05.2026).

59. Kostetska T. A. Information and Communication Factors of Local Self-Government System Functioning Under Martial Law Law of Ukraine. 2024. No. 6. P. 77-94. URL: http:jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001503976 (дата звернення: 05.05.2026).

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Абдуллахі Усман, студент IV курсу бакалавра, форми навчання денної, факультету соціології та управління, спеціальність «публічне управління та адміністрування», адреса електронної пошти connecta.edu@gmail.com:

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Організація комунікації органів місцевого самоврядування з громадою в умовах дії воєнного стану» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (студент) Абдуллахі Усман

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (науковий керівник) Бутченко Т. І.